

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 13

V Celovcu, dne 27. marca 1958

Cena 1.50 šilinga

Obračun treh let borbe za naše pravice

Občni zbor Narodnega sveta koroških Slovencev

Minuli četrtek je ob navzočnosti zaupnikov našega podeželja zboroval Narodni svet koroških Slovencev, naša osrednja narodna organizacija. Izredno dobra udeležba je pričala o velikem idealizmu naših ljudi iz vseh občin, potek zbora pa o izrednem zanimanju zborovalcev za temeljna narodna vprašanja ter zadeve tekoče politike. — Po otvoritvi je predsednik dr. Tischler orisal naš sedanji narodni politični položaj.

Datumi, dejstva, dokumenti

Uvodoma je posegel za tri leta nazaj, k prejšnjemu občnemu zboru. Takrat je položaj še bil jako meglen, kajti Avstrija je bila zasedena po četih štirih vesilih. V tem vzdušju negotovosti se je tudi vršil dne 11. marca 1955 razgovor predstavnikov Narodnega sveta pri zveznem kanclerju ing. Raabu, pri katerem je zastopstvo koroških Slovencev predstavilo odgovornemu krmarju države položaj in težnje našega rodu na Koroškem.

Velika noč 1955 pa je prinesla nenaden preobrat in dne 15. maja 1955 je bila slovesno podpisana državna pogodba na Dunaju, ki je povrnila Avstriji državno vrhovnost, obenem pa je prenesla v roke avstrijske vlade polno odgovornost za vodstvo države na zunaj in na znotraj.

Člen 7 - naša „Magna charta“

Kar pa je pri državni pogodbi najvažnejše, ona v posebnem členu določa pravice narodnih manjšin. Te določbe so postale sestavni del državne ustave in so obenem zajamčene v mednarodni pogodbi. Ta člen govori o vseh Slovencih, ki so avstrijski državljani na Koroškem in na Štajerskem ter o gradiščanskih Hrvatih. Ne dela nobene razlike na njihovo politično usmerjenost. Iz tega dejstva je nastala naravna potreba in primernost skupnega nastopa pri uveljavljanju pravic iz člena 7. Narodni svet je iz lastne iniciative podvel prve korake, da je na tej in samo na tej zakoniti osnovi prišlo kasneje do skupne Spomenice koroških Slovencev ter do skupnih nastopov in vlog predstavnikov slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji. Temeljna skupna spomenica je bila izdelana že v jeseni leta 1955 ter dne 11. oktobra 1955 v petih jezikih, in sicer v slovenščini, nemščini, angleščini, ruščini in francoščini predložena zvezni vladi ter diplomatskim predstavništvom velešil, ki so državno pogodbo podpisale, to je Združenih držav, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Francije, pa tudi koroški vladi je bila poslana v vednost. Dne 12. novembra je bil predložen zveznemu prosvetnemu ministrstvu podoben predlog o ustanovitvi slovenske srednje šole.

Ponovne intervencije na Dunaju

Že dne 24. jul. 1956 je bila slovenska delegacija zopet na lastno pobudo sprejeta pri kanclerju Raabu, kjer sta ponovila zahteve manjšine. Ustanovljen je bil tudi poseben ministrski odbor, ki bi naj pripravil vse potrebno za izvršitev člena 7. Omenjenega razgovora sta se udeležila tudi tedanji podkancler dr. Schärff ter zunanji minister ing. Figl kot predsednik omenjenega ministrskega odbora. Zunanji minister ing. Figl je tudi zagotovil delegaciji, da bo prav gotovo dobila na vpogled vse osnutke za zakone, ki se tičejo izvršitve člena 7 državne pogodbe, ter da bo mogla manjšina po svojih priznanih zastopnikih zavzeti svoje stališče.

Dne 6. okt. 1956 je bila v kanclerjevem državnem uradu zopet širša konferenca o manjšinskih zadevah. Predsedoval ji je zunanji minister ing. Figl kot predsednik ministrskega odbora za manjšine, navzoči so pa bili še prosvetni minister dr. Drimmel,

minister Graf in državni tajnik v zunanjem ministrstvu dr. Kreisky.

K vprašanju izvedbe člena 7 so pa iznesli svoja stališča koroški deželni glavar g. Wedenig, predstavnik osrednjih slovenskih organizacij, zastopnik krškega škofijskega ordinariata, predstavnik protestantske verske skupnosti, zastopniki „Društva staršev“.

Naš protest pri velesilah

Ponovno je bilo Slovincem s strani vlade zagotovljeno, da bodo dobili na vpogled zakonske osnutke o manjšinski zakonodaji ter mogli k njej zavzeti svoje stališče.

Ker kljub zagotovitvi na že omenjeni avdienci dne 24. julija pri zveznem kanclerju, da bodo do konca leta 1956 vse določbe člena 7 izvršene, se ni nič zgodilo, so predstavniki koroških Slovencev dne 15. jan. 1957 v posebni noti sporočili štirim velesilam, ki so državno pogodbo podpisale, o dejanskem stanju. Ta korak slovenskih predstavnikov je dvignil silen hrup v nemškem časopisju, bilo je slišati namigavanja o „veleizdaji“ in podobno, toda predstavniki manjšin s tem sporočilom velesilam niso storili nič drugega, kot se poslužili zakonite pravice ter proti manjšini izvršili le svojo dolžnost.

Ustanovitev slovenske gimnazije

14. V. 1957 je prispela z Dunaja posebna komisija dveh visokih uradnikov prosvetnega ministrstva. Izdelan je bil načrt za uvedbo pouka v prvih treh razredih slovenske gimnazije, v katerih je enaka pažnja posvečena slovenščini in nemščini. Določeni so bili tudi prostori novega učnega zavoda, in sicer v poslopju nove realke, ki je bilo pred kratkim dograjeno. Prišel je nato tudi ustrezen ustanovitveni dekret in razpisani so bili sprejemni izpiti, ki so se vršili poleti dne 8. in 9. junija ter v jeseni dne 9. in 10. septembra. Pouk se je začel v treh razredih redno kot na vseh istovrstnih nemških šolah. To je bil edini stvarni korak glede izvršitve člena 7.

Septembra 1957 pa je zvezna vlada nena doma predložila parlamentu dva zakonska osnutka, izmed katerih je eden obravnaval ureditev šolstva za manjšino na Koroškem, drugi pa položaj slovensčine v uradih. Kljub že omenjenim zagotovilom, vlada pri izdelavi teh osnutkov ni zaslišala neposredno prizadetega in obenem glavnega upravičenca, to je manjšine. Zaradi tega smo koroški Slovenci skupno z gradiščanskimi Hrvatmi dne 29. septembra znova protestirali pri zvezni vladi. Dne 18. novembra pa se je delegacija koroških Slovencev spet podala na Dunaj. Kancler Raab se je opravičil z boleznijo, zunanji minister ing. Figl je bil prezaposlen, zato nas je sprejel podkancler dr. Pittermann, ki je zopet obljubil, da se bo zavzel za manjšinske zadeve.

Boj proti samovolji vlade

Isti dan sta predstavnika slovenskih organizacij sklicala avstrijske in inozemske časnikarje na Dunaju na posebno tiskovno konferenco, kjer sta jima obrazložila slovensko stališče ter odgovarjala na stavljen vprašanja. Odmev v nemškem časopisju je

bil zelo oster, sledili so novi napadi, podkavanja in obdolžitve. Zato sta obe slovenski osrednji organizaciji sklicali podobno tiskovno konferenco tudi v Celovcu. Po trurnem razgovoru je bilo moč marsikateri nespornost pojasniti in iz vrst samih nemških časnikarjev je prišla misel, da bi se naj taki razgovori večkrat vršili.

Dne 13. decembra 1957 je bila slovenska delegacija pozvana na Dunaj, da iznese svoje stališče pred posebnim manjšinskim odborom parlamenta, ki študira že prej kritizirana osnutka o manjšinskem šolstvu ter uradnem jeziku. Razgovor je bil tokrat — ako izzamemo nekatere koroške poslance — zelo miren in stvaren. Izražena je bila tudi želja, da Slovenci znova podamo svoje stališče v pisni obliki. To smo tudi storili. V mesecu januarju je bila ustrezna vloga izročena predsedniku parlamenta dr. Hurdusu.

Zahvala za sodelovanje in pomoč

Dr. Tischler je še omenil, da so predstavniki Narodnega sveta sodelovali pri raznih mednarodnih prireditvah, med katerimi je treba manjšinski kongres na Baškem jezeru leta 1956 ter zasedanje evropskih manjšin v Westerlandu leta 1957 posebej omeniti. Izšla je tudi brošura „Die Sprachenfrage in Kärnten“, ki je namenjena nemškemu občinstvu. V objektivnem nemškem tisku je naša letela na ugoden odmev, dočim so jo prenapeteži prešli z — zgovornim molkom.

„To so bili v grobih obrisih koraki, katere smo v zadnjih treh letih izvršili. V tej zvezi gre predvsem zahvala tistim, ki so pomagali z delom in z nasveti, pa tudi tistim, ki so s prispevki — vedno prostovoljnimi — omogočili izvršitev tega dela“, je zaključil svoje poročilo dr. Joško Tischler.

Dr. Vinko Zwitter o političnem položaju v deželi

Sledil je referat dr. Vinka Zwitterja o političnem položaju na Koroškem ter o nastopu Slovencev v zvezi z glavnimi političnimi dogodki v deželi. Nato je podrobno analiziral zadnje obč. volitve, orisal predvolilno delo ter analiziral izide glasovanja. Ugotovil je, da se je skupina, ki se sama označa najprej in predvsem za „socialistično“ brez pridržka vključila v socialistično stranko.

Ugotovil je nadalje, da je spričo sedanjih napetih narodnostnih razmer položaj v deželi žal tak, da ni moč ustvariti za Slovence spremljivega političnega sodelovanja z nemškimi strankami. Zato je bil pri nedavnih občinskih volitvah samostojni nastop načeloma edino pravičen in v skladu s sedanjo politično stvarnostjo v deželi, pa tudi z našim narodnim dostojanstvom. Rezultati volitev so to tudi potrdili. Izkazalo se je, da so naši zavedni ljudje povsod držali ter da je bilo ohranjeno število glasov prejšnjih volitev, kljub ostri propagandi nemških strank ter zavestni in direktni vključitvi takozvanega levega krila Slovencev v socialistično stranko. Ti rezultati so razveseljivi tudi zaradi že samo po sebi neugodnega položaja vsakogar, ki je izven koalicijskega vladnega bloka in zaradi tega ni deležen blagov vseobvladačnega proporca. Zato je so bile tudi te volitve velika preizkušnja idealizma in ponosa naših ljudi in dobro smo jo prestali. Govornik je zaključil s pozivom na povečano delo v bodočnosti ter končno izrazil upanje, da bo tudi pri naslednjem nastopu časa narodnostne strpnosti,

sloge in sodelovanja vseh, manjšine in večine, v skupnih zadevah.

Tako za prvim kakor za drugim govorom se je vršila živahna debata. Vse misli in vsi nasveti so se tikali vprašanja, kako še bolj temeljito in široko izgradimo našo narodno organizacijo. Sodelovanje mlajših zaupnikov pri razgovoru je bilo pri tem prav razveseljivo.

V naslednji točki so zborovalci izrekli staremu odboru razrešnico z zahvalo za izredno požrtvovalnost in delo. Nato se je vršila volitev novega odbora, ki ga tvorijo:

Novi odbor

Predsednik: dr. Joško Tischler,
podpredsednik: Janko Janežič,
tajnika: dr. Vinko Zwitter in dipl. trg. Janko Urank,
blagajnika: dr. Janko Tischler in Kristo Srienec.

Občni zbor je končno dal odboru pooblastilo, da po potrebi kooptira strokovnjake za sodelovanje.

Med zborovanjem je padla beseda, naj postane letošnji občni zbor nekaj mejnik našega političnega življenja in hotenja. „Člen 7 avstrijske državne pogodbe je naš realni politični program in treba je njegovi izvedbi posvetiti vse sile s smotnim narodnim delom povsod po naših krajih in z neuklonljivo odločnostjo uveljavljati naše zakonite pravice“.

- KRATKE VESTI -

HUDI BOJI DIVJAJO NA SUMATRI, poroča radio upornikov, ki so odrekli pokorščino osrednji indonezijski vladi pod predstvom Ahmeda Sukarna v Djakarti. Čete osrednje vlade, ki so se izkrcale na tem bogatem otoku (posebno slovi po svojih petrolejskih vrelcih), so zadele po začetnih uspehih na odločen odpor. Uporniški radio poroča o grozovitostih vladnih čet, ki so zvale v zasedo 19 posrednikov za sklenitev premirja ter jih postrelile.

VOLITVE SO BILE V JUGOSLAVIJI in sicer za zvezni parlament v Beogradu. Volilci so imeli na izbiro eno samo listo, ki jo je postavila posebna komisija. Samo v šestih okrajih so mogli volilci izbirati med več kandidati te liste. Po uradnih poročilih je volilna udeležba znašala 94 odst. vseh volilnih upravičencev. Od vseh veljavnih glasov jih je bilo 96,7 v prid kandidatov edine liste. Jugoslovanski listi označujejo volitve kot velik uspeh, v inozemstvu so pa komentarji zelo različni.

ANGLEŠKA KRALJICA ELIZABETA II je v spremstvu svojega soproga princa Filipa Edinburškega ter britanskega zunanjega ministra Selwyna Lloyda na krovu kraljevske jahte „Britannia“ prispela v Amsterdam. Nizozemska kraljica Julijana jo je namreč povabila na tridnevni državni obisk. V pristanišču so britansko vladarico pozdravili s 101 topovskim strelom a ob obali se je zbrala velika množica ljudstva ter z robci mahala gostom.

MIŠ JE USTAVILA ŠTIRIMOTORNO LETALO na letališču v Chicagu. Očividno je miš postala dolgačas v Chicagu in je hotela malo pogledati naokrog po svetu. Naglo je smuknila po stopnicah v veliko potniško letalo, pripravljeno na odlet. Toda pri tem jo je opazil nek letalski uslužbenec, ki je obvestil hostess, to je spremljevalko v letalu. To novico so slišale tudi nekatere ženske potnice in izjavile, da nočejo potovati, dokler miš ne „izstopi“. Iz bližnjega buffeta so začeli prinašati slaščice, sendviče in dišeče klobasice, ki bi naj miš zvalile na prosto. Toda vse skupaj ni nič pomagalo. Šele ko je nekdo prinesel navadno miško past s koščkom šira v njej, je „Rudolf“, kot so med tem krstili miško, zagrabil in se ujela. Po treh urah zamude je končno zrakoplov mogel odleteti.

Politični teden

Po svetu . . .

Diplomska diskrecija glede vrhunske konference

Pogajanja, oziroma pravilneje izmikavanja glede vrhunske konference, ki bi naj spravila za zeleno mizo vrhovne državniške vodilnih veseli sveta, je po vrsti pisem in odgovorov med ameriškim državnim predsednikom Eisenhowerjem in sovjetskim ministrskim predsednikom Bulganinom prešla v fazo zaupnih diplomatskih pogajanj.

Sovjetska zveza je izjavila, da bi naj bil edini predmet razgovorov razorožitev. Ameriška vlada pa je izjavila, da je s tem predlogom zadovoljna, vendar je pripravljena na razgovore tudi glede drugih vprašanj in pristavila, da bi razgovor o drugih spornih vprašanjih, ki tudi vplivajo na sedanjo mednarodno napetost, bil zaželen in potreben.

Adenauer hoče atomsko orožje

V Evropi pa je možnost zožitve razgovorov na samo razorožitev zbudila precejšnjo nevoljo, kajti evropske države se boje, da bi se pri tem Sovjetska zveza in Združene države kot lastnika atomskih in raketnih orožij utegnile dogovoriti o atomskem monopolu ter prepovedi atomskih orožij za manjše države. V Zap. Nemčiji pa so prav posebno zaskrbljeni zaradi tega, ker bi razgovor vrhovnih šefov zgolj o razorožitvi pomenil odgoditev nemške mirovne pogodbe ter združenja obeh Nemčij na nedoločen čas. To je prišlo do izraza v veliki zunanje-politični debati v bonnskem parlamentu, kjer je prišlo do hrupnih nemirov.

Glavni besedni dvoboj se je razvil med socialističnim strokovnjakom za mednarodno politiko prof. Carlom Schmidom in zunanjim ministrom Brentanom. Socialisti so proti atomski oborožitvi Nemčije ter za to, da bonnska vlada vpostavi diplomatske stike s Poljsko in drugimi vzhodnoevropskimi deželami. Adenauer se pa krčevito trudi, da še pred vrhunsko konferenco Zapadno Nemčijo oboroži ter ji tako poskrbi za morebitno vrhunsko konferenco potrebno politično težo. Kakor je to stremeljenje starega kanclerja, ki bi rad doživel trenutek, ko njegova država ne bo več brezmočen objekt v veliki mednarodni politiki, razumljivo, ima pa po drugi strani nemška oborožitev v sebi mnogo neznanek. Kdo ve kaj bodo storili Nemci, ako dobijo v roke atomsko orožje? Ali ne bodo, sledeč staremu pruske-mu nagonu, začeli znova maširati?

Poljske skrbi

Podoba atomsko oborožene Nemčije pa je za Poljake pravcata mora. Najprej zato,

ker računajo z ostrejšimi nemškimi zahtevami po „povrnitvi“ predelov onstran Niže in Odre (Oder-Neisse), ki so leta 1945 po potsdamskem sporazumu pripadli Poljski, kot odškodnina za pokrajine na vzhodu, ki jih je slednja morala odstopiti Sovjetski zvezi. Atlantska raketna in atomska oporišča v Zapadni Nemčiji bi pa imela tudi za posledico, da bi Sovjetska zveza zgradila podobna oporišča na Poljskem. In potem kdo ve, kdaj bodo sovjetske vojske izpraznile Poljsko, kar Poljaki še vedno nekoliko upajo. Zato se je varšavska vlada obrnila na skandinavske države, ki so članice Atlantskega pakta, da one na zasedanju te organizacije prihodnji mesec nastopijo proti nemški atomski oborožitvi.

Gospa Schirach v Londonu

Med tajnimi diplomatskimi razgovori o razorožitvi ter burnimi parlamentarnimi debatami o atomski oborožitvi pa je prispele v London neka Nemka srednjih let. Je to gospa Schirach, ločena žena nekdanjega Hitlerjevega mladinskega vodje in kasneje gauleiterja na Dunaju ter vojnega zločinca, ki dela v družbi Hessa in Speera pokoro za svoje zločine v jetnišnici Spandau. Gospa Schirach je prosila angleško vlado, da pomilosti njenega moža. Pomočnik zunanjega ministra ji je odgovoril, da je treba za izpust ali pomilostitev tudi soglasja Amerike, Francije in Sovjetske zveze. Izgleda pa, da bodo tri „zadnje vojne zločince“ le kmalu spustili, ker njihovo vzdrževanje preveč stane. Ali so to res zadnji vojni zločinci, pa je drugo vprašanje.

Ob sedanjem rožljanju z raketami in atomskimi bombami bi bilo morda res primerno, ako bi odgovorni državniki v zvezi s Schirachom in tovariši kaj več premišljevali o vojnih zločinih, ne samo preteklih.

. . . in pri nas v Avstriji

Figl se je povrnil na Dunaj

s potovanja po Daljnem vzhodu. Njegov zadnji obisk na njegovi poti po Orientu je veljal perzijskemu šahu Rezi Pahlevi, ki pa tiste dneve ni bil prav posebno vesel, kajti pod pritiskom političnih krogov je moral svojo lepo ženo Sorajo, katero je imel zelo rad, odsloviti, ker v sedmih letih zakona mu ni rodila moškega potomca.

Vendar se šah ni razgovarjal z ing. Figlom o svojih srčnih zadevah in tako je naš zunanji minister mogel skleniti nekaj sporazumov o tehničnem sodelovanju med obema državama. Perzija ima veliko naravnih bogastev, posebno petroleja, vendar je

gospodarsko še zelo zaostala, kljub temu pa utegne s časom postati dobra odjemalka avstrijskih proizvodov.

Časopis so ukradli na Dunaju

Na kratko je bila zadeva naslednja: List „Bild-Telegraph“ je zašel v gospodarske težave in uredniki že dalj časa baje niso več redno dobivali plač. Časopis sam ni kaj prida, kajti spada v kategorijo takozvanega bulvarnega ali pouličnega časopisja, ki živi od škandalov, vohunskih zgodbi in poročanj o človeških gnolobi in gnoju, ki ga je posebno po vlemestih dovolj. So pa taki listi kljub svoji pasivnosti precej vredni za politične stranke in druge interesne kroge, ki si prizadevajo na kakršni koli način vplivati na javno mnenje in ga informirati v svoj prid. Za te namene so pa poulični časopisi jako primerni, kajti med poročilo o posiljevanju deklic ter novic o češki špionaži lahko vpleteš poročilce o škandalu v nasprotni politični stranki. Prav posebno so pa priročni za širjenje nepotrjenih vesti, sumičenj in podtikavanj. Takim listom ni treba biti v skrbeh za svoj ugled, ker ga itak nimajo, dočim se morajo uradni organi strank vendar držati nekih mej dostojnosti, kajti namenjeni so bralcem, ki na te čednosti še nekaj dajo.

Zaradi tega je cena takih bulvarnih, zares ničvrednih listov kljub milijonskim izgubam in dolgovom, ki jih imajo, na časopisnem trgu še precejšnja. „Zato je marsikoga skominalo po „Bild-Telegraphu.“

Nekega dneva pa se je zgodilo, da dose-danji lastnik „Bild-Telegrapha“ zjutraj, ko je prišel v pisarno, ni imel več svojega časopisa. Vsi uredniki s šefom na čelu so se bili prejšnji večer preselili eno nadstropje višje, kjer so prostori avstrijskega časopisnega kralja Fritza Moldena in zjutraj ni več izšel „Bild-Telegraph“ ampak drug list, ki je imel na zunaj do pičice isto obliko in glavo, razen ene same črke. Namesto „Bild-Telegraph“, mu je bilo ime „Bild-Telegramm“. Bil je to edinstven primer „tatvine časopisa“, pravijo nekateri.

Lastnik „Telegrafa“ si tega ni pustil kar tako dopasti. Prijavil je tatvino in čeprav je prej bil brez denarja, je naenkrat imel dovolj cvenka, da je najel nove žurnaliste in naprej izdajal svoj „Telegraph“.

Politične stranke zopet v laseh

Po časopisju se je začela ostra polemika in vsak dan prihajajo na dan nove pikantne podrobnosti o poskusih obeh strank polastiti se skrahiranega „Telegrafa“. Po eni strani se je baje pogajal za prevzem lista prosluli šef dunajske OeVP Polcar, po drugi strani pa socialistični Bundesrat dr. Brode. Govorilo se je o čedni vsotici 4 in pol milijonov. Po strankarskem časopisju lahko te dni zasledujemo pravcati boksarski „match“, kjer ne manjka „nizkih udarcev“, to je sunkov v trebuh, ki so pri športu prepovedani. Socialisti so zahtevali, da računsko sodišče pregleda poslovanje podržavlje-

nih bank, kjer ima OeVP glavno besedo. Baje so te banke podpirale takozvani „neodvisni“, povečini poulični tisk „Telegrafe“ baže. V odgovor pa je generalni sekretar OeVP dr. Maleta prebrisano zagrozil, da bo njegova stranka zahtevala podržavljenje vseh bank, češ socialisti so itak za kar najbolj splošno podržavljenje in se bomo potem takem zlahka sporazumeli. Odgovor socialistov je bil nepričakovano razdražen. Pri takem podržavljenju bi prišla v poštev namreč tudi „Arbeiterbank“, ki je zasebna last „Socialistične stranke“. Tu so socialisti seveda prav tako odločno proti podržavljenju kot finančniki pri OeVP, seveda kadar se gre za podjetja, kjer so oni denarno udeleženi.

Zadeva je vsekakor dvignila mnogo prahu in iz nje je zaduhtel oster smrad gnolobe, ki se sicer skriva pod dostojanstvenim pokrovom koalicije.

Sadovi sloge?

V noči po prazniku sv. Jožefa so neznani zlikovci poškodovali slovenski del dvojezičnega napisa na ljudski šoli v St. Janžu v Rožu. Da se bo nekaj takega zgodilo, je bilo slišati že pred občinskimi volitvami, ko so nekateri prerokovali, da bo po volitvah „zavel nov veter“.

Sam potek volitve župana je bil nekam zagoneten. Po vseh štetjih prideš do zaključka, da eden izmed socialističnih mandatarjev ni volil nosilca liste svoje stranke, temveč oddal prazen listek in s tem zavestno omogočil izvolitev župana Ljudske stranke (OeVP). Strankarski mandatarji so po sedaj veljavnem zakonu strogo vezani na sklepe strankinega vodstva, ki ima možnost neposlušne mandatarje izključiti in jim s tem odvzeti tudi mandat. Doselej še nismo slišali, da bi vodstvo socialistične stranke glede presenetljivega rezultata županskih volitev kaj ukrenilo. Slišati je celo nasprotne glasove. Bil bi to nov, vsekakor svojevrsten primer koalicijske sloge. Proti komu v resnici veje novi veter, pa kaže oskrunjena napis na osnovni šoli v St. Janžu.

Zadevo zaradi napisa sedaj raziskujejo orožniki. Z zanimanjem pričakujemo izid preiskave. S še večjim zanimanjem pa čakamo na dan, ko bo občinski odbor, ki ima dolžnost skrbeti za vzdrževanje šolskega splotja, sklenil, da oskrunjeni napis obnovi.

SLOVENC

doma in po svetu

Živahna društva od Argentine do Avstralije

Na občnem zboru Slovenskega kluba v Melbourne (Avstralija) je bil ob dobri udeležbi tam živčnih rojakov izvoljen nov odbor. Predsednik je Marijan Oppelt, podpredsednik Anton Adamič, tajnika Branko Vodopivec in Marija Rudež, blagajnik Alojzij Kozole.

Slovensko društvo v Sidneyu (Avstralija) pa je tudi dobilo nov odbor, ki je bil izvoljen na občnem zboru sredi februarja. Častni predsednik je p. Bernard Ambrožič, znani slovenski misijonar med našimi izseljenci v Ameriki in sedaj v Avstraliji ter velik podpornik Mohorjeve družbe. Poslevočedi predsednik je Janez Perko, podpredsednika Tone Švegelj in Niko Kranjc, tajnika Ivan Gologranc in Ljerk Urbančič, blagajnika Tončka Vodopivec.

Društvo „Slovenska vas“ v Lanusu (Argentina) je imelo minul mesec svoj 5. redni občni zbor. Poslali so pozdravne brzojavke prevz. škofu dr. Rožmanu ter Slovenskim domovom v Buenos Airesu, S. Justu in pripravljalnemu odboru za zgraditev slovenske hiše v S. Martinu. Izvoljen je bil novi odbor, ki mu načeluje Jože Čampa, podpredsednik je Ignacij Glinšek, tajnik Maks Jan, blagajnik Jože Rome, kulturni referent Slavko Reven, knjižničar Tone Zajc.

Uspelo gostovanje „Slovenskega okteta“ v Italiji

Komorni ansambel „Slovenski oktet“, ki pod izkušenim vodstvom dr. Valensa Vodučka goji umetno in narodno pesem, je minuli mesec z velikim uspehom zaključil v mestu Lecce svojo turnejo po Italiji. Najprej je nastopil v svetovnoznanelem letoviškem mestu Rapallu, nato ga je pot povedla v Bari, a končno v Lecce, ki veljajo za „Florenco južne Italije“. Ondi je ista skupina gostovala že lani in je zapustila najboljši spomin. Letos je slovenske pevce prišel pozdravit na kolodvor sam predsednik Akademije lepih umetnosti prof. D'Andrea, a občinstvo je napolnilo prostorno Dantejevo dvorano do zadnjega kotička. Med poslušalci je bilo tudi nekaj rojakov, ki jih je življenjska usoda zanesla daleč na italijanski jug. Zanje je bil obisk slovenske pesmi še posebno globoko doživetje. Italijansko časopisje je o „Slovenskem oktetu“ prineslo zelo la-skave strokovne ocene.

Ko smo bili izseljeni

Spomini na 14. april 1942 in na naše bivanje na Hesselbergu

Ob pol 6. uri dne 14. 4. 1942 glasno trkanje na duri spalne sobe na našem domu. Vstopita dva policista z revolverji v rokah in nam naznanita, da bomo izseljeni ter da se tekom pol ure pripravimo za odhod. V vsej zmedenosti ne vemo, kaj naj vzamemo seboj in kako naj se oblečemo. Pri tem pa nas priganjata policista, da naj le hitro in hitro. Potem gre pot z avtom čez Škofiče in Hodiše proti Celovcu. Grede pa naložijo na veliki voz še več družin zavednih Slovencev-kmetov. V Celovcu se ustavi voz pri barakah na Žrelski cesti, kamor dovažajo cel dan ubogo rajo našega rodu.

Drugi dan popis zapuščene premoženja, večinoma trdnih kmetov in premožnih obrtnikov.

Proti večeru so te nedolžne žrtve naložili na železniške vagonne in sledila je nočna vožnja na sever, proti neznanemu cilju. Drugi dan popoldan se ustavi vlak na postaji Wassertrüdingen v Mittelfranken. Tam so odklopili zadnje vagonne z nad 300 izseljenci, vlak pa drdva z ostalimi polnimi vagoni dalje proti severu. Težka nam je bila ločitev in tiho smo pretipeli to bol.

V kraju Wassertrüdingen je vlak zopet obstal. Morali smo izstopiti in ob močnem policijskem varstvu so nas poslali na goro Hesselberg, kamor so šli zdravi moške in fantje peš (nad dve uri daleč), ženske, bolehe ljudi in otroke so pa vozili z traktorji. Tisto popoldne je tulil strašen veter, mrzaz je bil oster tako, da se je marsikdo prehladil, ker smo se povečini v naglici slabobolekli. Ker je bila prinasa vseh nego-

tovost, kaj bo z nami, je grede vprašala ga. Vertičeva Lagerführerja ali bodo nas tam na gori postrelili, kar je pa zanikal.

V taborišču so natlačili po 30 oseb v eno sobo, ki je merila 6x5 metrov. Tam smo bili 14 dni pod sanitarnim nadzorstvom. Po tem času so morali vsi delazmožni na delo po največ k raznim nacističnim prvakom ter v tovarne.

Ob gotovih časih kot ob Veliki noči, bin-koštih i. dr. so prišli ti delavci na obisk k njih družinam v taborišče, rekli so, prišli smo „domov“. Pa saj drugega doma niso imeli. Tedaj pa je zadonela pesem, katero je z vso vnemo gojil naš pevovodja g. Umek. Res so peli naši pevci lepo ter še danes mi doni po ušesih lepi sopran ge. Šetl ter alt in celo tenor ge. Kramer—Janšine, globoki bas g. Kaiser, g. Lepušic — žalibog že prezgodaj rajni — bariton tudi že rajnega Karla Mikla, posebno v pesmi: „Polje, kdo bo Tebe ljubil?“ — a že ima Tvoje Ti ljubo polje „žar spomladi“ za ljubimca. — A tudi drugi pevci kot tudi že rajni Foltej Vetrič, Rutar, Cimžarjeva, Janšej, Kravtove, Mikl, Kakl i. dr., niso zaostajali.

Hesselberg je gora, visoka 698 metrov. Ob vznožju je poraščena z lepim smrečjem, na vrhu pa je goličava, dolga nekako 2 km, na kateri se pasejo tropi ovac. Za tamošnje ljudstvo je „Sveta gora“ — čeprav je brez cerkve. Na najvišji točki je bila tedaj opazovalnica za letala, nekaj nižje pa „Segelfliegerschule“ in gostilna, ki jo posebno ob nedeljah in praznikih ter ob lepem vreme-

nu izletniki radi obiskujejo. Saj je s te najvišje gore na Srednjem Frankovskem res krasen razgled. Na tej gori so ohranjene o-kostija (plitvo pokopana) bojevnikov Alemanov, kateri so se borili proti Rimljanom.

Kakor že omenjeno, so naši pevci ob gotovih časih prepevali naše pesmi, saj je bilo to njih in naše največje razvedrilo, so moidoči izletniki radi poslušali naše petje in so mnogi ob barakah postajali. Za te naše pevce so izvedeli tudi profesorji konservatorija v Nürnbergu. Ti so postali pozorni na naše pesmi in zato sta prišla na binkoštni ponedeljek 1943 dva profesorja poslušat. Pevci so na njuno željo res podali več naših pesmi, med drugimi tudi „V Gorenjsko oziram se skalnato stran“, „Njav čez jizaro“, „Polje“, „Marija skoz življenje“ i. dr.

Profesorjema se je petje res dopadlo in sta z največjim zanimanjem poslušala. Ob koncu pa napravi eden od profesorjev na pevce nagovor, med katerim je rekel: „Narod, kateri ima tako lepe pesmi in pevce z angel-sko čistimi glasovi, ne more biti slab narod.“ To je bilo za nas „hudodelce“ res presenečenje, ko je prišla taka pohvala iz ust profesorja-veščaka.

Kakor že omenjeno, je moral vsak delazmožni prijeti za delo. Tako so morali tisti, ki niso mogli v tovarne, delati v taborišču po največ za družine SS-ovcev. Košutnikov oče je bil čevljar, Rutar mizar, Čavko krojač, Skutl coklar, Viternik — žal prezgodaj umrl — je bil po svojem poklicu učitelj. Za njim so pa poučevali na tej „najvišji šoli“ Mikl, Cimžar in France Košutnik. Več moških je pa zraven izdelovalo jerbace iz leskovja, katerega je tam veliko. Te jerbace so zamenjavali pri kmetih za kruh.

(Konec na 5. strani)

Naravna zakladnica pod večnim ledom

(NADALJEVANJE IN KONEC)

V prejšnji številki smo opisali Antarktiko, celino pod večnim ledom okrog Južnega tečaja naše Zemlje. Dočim se dolga stoletja za brezmejne puščave ledu in snega nihče ni briga, razen nekaterih redkih znanstvenih ekspedicij, je v zadnjih letih postala Antarktika cilj številnih znanstvenih odprav. Angleški znanstvenik dr. Vivian Fuchs pa se je to zimo s skupino traktorjev in motornih sani podal na pot, da po tleh preprečka Antarktiko. Po velikih težavah je prispel 20. januarja na Južni pol.

Po nekaj dneh počitka na ameriškem oporišču na Južnem polu je nadaljeval svojo pot proti „Depotu št. 700“, oporišču, ki ga je pripravil Sir Edmund Hillary, ko se je bil iz izhodišča „Scott Base“ odpravil na Južni tečaj dr. Fuchsu naproti. Hillary je med tem dosegel Južni tečaj. Letalo ga je spremljevalci poneslo nazaj v izhodišče v Scott Base. Tam bi naj počakal, da pride dr. Fuchs do „Depota št. 700“, nakar bo kazal dr. Fuchsu pot v Scott Base. Dr. Fuchsovo napredovanje od Južnega tečaja do „Depota št. 700“ ni bilo lahko. Hude pogoje, ki so mu delale ledene razpoke, pa tudi polarni blišč, ki je onemogočal orientacijo s prostim očesom. Celotni magnetni kompas so postali nezanesljivi zaradi motenj, ki so na tem področju zelo pogosti. V oporo pa so mu bili podatki, ki jih je bil prej zbral Hillary. Tako je počasi napredoval in dne 7. februarja prispel do oporišča št. 700. Slabo vreme je Hillaryju preprečilo, da bi prispel še isti dan v oporišče z letalom. Zato je dr. Fuchs izkoristil čas, da popravi svoje zelo prizadete traktorje ter sani, a močje so si nekoliko odpočili. Ko se je vihar polegel, je priletel Hillary in naslednji dan se je ekspedicija podala naprej.

3200 kilometrov v 99 dneh

Dne 2. marca sta Fuchs in Hillary prispela v postojanko Scott Base ob Rossovem morju. Naloga je bila izvršena, cilj dosežen. Glavni junak podviga je bil brez dvoma dr. Fuchs, kljub temu, da je Hillary prvi dosegel Južni tečaj. Točno 99 dni je bil dr. Fuchs na poti sredi večnega ledu, med izdajskimi razpokami, pokritimi s tenko plastjo snega. Premeril je pot dolgo 3200 kilometrov.

Z ladjo se je potem ekspedicija podala v Novo Zelandijo. Novozelandska vlada je raziskovalcem priredila slovesen sprejem, ves svetovni tisk je pisal o njih. Ko so pa dr. Fuchsa vprašali o njegovih vtisih na tem pohodu, je skomignil z rameni: „Veste, sredi neskončnega snega mora biti človeku dolgčas“.

Pretirana skromnost, kajti dr. Fuchs ni lenaril. Dve leti bo nekaj deset let znanstvenikov imelo dovolj posla, da preštudira in izkoristi podatke, ki jih je dr. Fuchs zbral na svoji „dolgočasni“ poti.

Dr. Fuchsov pohod pa je bil tudi zmago-slavje moderne tehnike. Vozila, ki jih je uporabljal, so morala biti dorasla težavnim razmeram. Motorji traktorjev so morali užigati pri mrazu 60 stopinj pod ničlo, v isti „toplini“ so morale delovati električne naprave ter varilni aparati so morali celiti polomljene osi in druge sestavne dele vozil, ki so se poškodovali pri padcih v ledene

razpoke. Vozila so morala biti mazana z oljem, ki kljub strašnemu mrazu ni zmrznilo ali se zgostilo.

Pa ne samo Angleži, tudi druge narodnosti raziskujejo Antarktiko. Najštevilnejše so ameriške raziskovalne skupine. Sovjetska zveza kaže vedno večje zanimanje za ta del sveta, čigar pomen je vsemu svetu nazorno predložil ameriški admiral Byrd, ki je pred nekaj leti umrl. On je leta 1929 z letalom preletel Južni tečaj. Nato je ustanovil venec znanstvenih opazovalnih postaj, med katerimi je najvažnejša Little America. Leta 1947 je prišla v antarktično vodovje sovjetska ladja z lepim imenom „Slava“. Bila je pravzaprav kitolovec, toda namesto, da bi se posvetila lovu na kite ter spuščanju masti te največje živali, je izkrcala skupino znanstvenikov, ki so si zgradili oporišče in zbirali suhoparne podatke o vetrovih o debelini ledu in jih beležili v svoje zvezke.

Ameriško-sovjetski obisk v večnem ledu

Tudi Sovjetska zveza je v kasnejših letih ustanovila vrsto opazovalnih postojank na večnem ledu. Njih središče je postaja „Mirny“. Danes nad tisoč znanstvenikov raznih narodnosti živi in dela po opazovalnih postajah v Antarktiki. Za spremembo se včasih obiskujejo med seboj. Tako se je konec januarja skupina ameriških znanstvenikov postaje „Little America“ vkrcala na ledolomilec ter se podala na izlet v Mirny. Bil je to prvi stik ameriških in ruskih učenjakov. Slednji so svoje goste zelo prijazno sprejeli. Kosilo je bilo zelo obilno in izvrstno. Ameriški listi so dobesedno objavili ves jedilni list. Razume se, da kaviarja, krimskega šampanja in vodke ni manjkalo. Po kosilu je bila predstava nekega ruskega filma. Zvečer je bila prav tako izdatna skupna večerja na ameriškem ledolomilcu in sledila je predstava nekega ameriškega filma.

Preroške besede admirala Byrda

Ameriški znanstveniki so zagotovili, da imajo ruski kolegi na razpolago naprave in aparate, ki se lahko merijo z ameriškimi. Ponekod so ameriški boljši, drugod zopet ruski. Na splošno pa jih je presenetila modernost ruskih znanstvenih pripomočkov, kot poroča „New York Times“.

Med tem, ko so si ameriški znanstveniki ogledovali opremo ruske opazovalne postaje, pa so njihovi vojaški spremljevalci bistro gledali okoli sebe. Pri vseh raziskovalnih skupinah sodelujejo tudi strokovnjaki vojne mornarice in letalstva. Zanimalo jih je, ali nimajo morda Rusi tu naprav za izstreljevanje medcelinskih raket. Toda ni se opazili nič sumljivega. Tudi večnemu ledu Antarktike ne prizaneša ves svet obsega-

jočega „mrzla vojna“. V kratkem bodo sovjetski raziskovalci obiskali ameriško oporišče.

Toda Antarktika ni važna zgolj kot „vremenska kuhinja“, ali kot raketen oporišče, ampak je kontinent bodočnosti zaradi rudnega bogastva, ki leži pod njeno debelo ledeno skorjo. Že sedaj so odkrili bogata ležišča niklja, kobalta, kroma, srebra in zlata. Zato vlada med raziskovalci Antarktike pravcata „zlata mrzlina“. Njihovih upov na rožnato bodočnost nič ne moti 3000 metrov debel led, ki jim zapira dohod do teh zakladov. Dosedanje izkušnje premogovnikov, ki jih ima Danska na zaledeneli Grönlandiji pri Severnem tečaju, so dokazale, da led ni nobena resna ovira za rudarje.

Pozabljena velesila

Glavni urednik dr. O. Roegele je pisal minulo jesen v nemškem tedniku Renski Merkur (Der rheinische Merkur), ki izhaja v Kölnu ob Renu, da so na svetovni konferenci kat. tiska na Dunaju zamejski časnikarji spraševali avstrijske državnike po razlogih, ki so nagnili Rusijo, da je sklenila državno pogodbo in umaknila svoje čete. „Avstrijski politiki“, tako piše dr. Roegele, „ki so morali odgovoriti na stavljeno vprašanje, so našli vse razloge za in proti in so nazadnje priznali, da v bistvu le ne vedo, kaj je Kremelj nenadoma, takorekoč iz jasnega neba, nagnilo, da je napravil radikalen preokret in je potrdil ono državno pogodbo, ki jo je prej v stotinah konferenc in sej vztrajno odklanjal. Tudi zvezni kancler Raab, ki je vendar nesporno vodilni državnik Avstrije, v bistvu ne ve, zakaj so Sovjeti zapustili Avstrijo.“

Nato prinaša dr. Roegele svoj odgovor:

„Nekaj let sem, začeni v času, ko se je zdelo, da bo Avstrija ostala za vso večnost pod zasedbo štirih, so se združili verni kristjani iz vseh ljudskih slojev, otroci in stari ljudje, bančni ravnatelji in strežnice, duhovniki in laiki v križarsko vojsko molitve. Lotili so se opravila — mnogi so se jim posmehovali —, da s rožnim vencem v roki prepodijo Rdečo armado. Zdelo se je, da njihov naklep obljubuje še manj uspeha kakor rožnenski križarski vojska v turškem času, ki je zmagala don Juanu (izg. Huanu) Avstrijskemu do zmage pri Lepantu. Če državniki in zgodovinarji ne vedo nobene razlage, kaj nam prepoveduje, da vzamemo kot razlogo moč molitve? Mogoče se s plačo ponoviti poskus tudi hje drugje, tudi v drugih pokrajinah sveta in v drugih nacionalnih stiskah.“

In dvomesečnik Veliki klic (Der grosse Ruf) št. 3. letošnjega leta prinaša članek: „Die Russen hinausbeten“ (Ruse izmoliti):

„Ali ne moramo tudi mi (Der grosse Ruf izhaja v Nemčiji) ravno tako storiti, kakor so storili v Avstriji? Ali ne moremo slednjič molitve rožnega venca vzeti resno? Ali ne moremo tudi v Nemčiji naskakovati nebesa, da osovobodimo naše brate na vzhodu?“

Admiral Byrd je nekaj let pred svojo smrtjo izjavil: „V Antarktiki lahko na enem kvadratnem kilometru najdete trikrat toliko surovin kot kjer koli drugje na Zemlji“.

Od tod „zlata mrzlina“ med raziskovalci Antarktike. Od tod zanimanje vseh držav za pustote večnega ledu, kajti človeštvo se vedno bolj množi in sedaj znane zaloge surovin se vedno manjšajo. Toda naša Zemlja ima v svojih nedrjih še dovolj zakladov za vse svoje otroke. To so spoznali tudi znanstveniki vsega sveta, zato so se v okviru mednarodnega geofizičnega leta združili k skupnemu delu za odkrivanje skrivnosti Antarktike.

Če naj boljševizem izgine iz vzhodne cone in iz Evrope, potem se bo to zgodilo samo z Marijino pomočjo. Ona je po božji previdnosti postavljena kot velika srednica mišlosti. Z in po Mariji moliti pomeni rešitev naše domovine in sveta. Stojimo pred odločitvijo. Ali se udeležuje rožnenske pravne križarske vojske.“

Kar velja za druge narode, velja tudi za naš narod. Tudi za nas je molitev velesila. Žal, tako zelo pozabljena velesila! Tudi mi moramo vzeti rožni venec v roko in moliti za rešitev našega naroda in za rešitev sveta. Mi velesilo molitve še veliko bolj potrebujemo kakor drugi veliki narodi! Če veliki narodi te velesile ne morejo pogrešati, koliko manj jo moremo pogrešati mi, ki smo majhen narod? In ki vkljub temu hočemo kot narod živeti in ne umreti!

Tri petine človeštva strada

Po statistikah Združenih narodov umre letno okrog 60 milijonov ljudi, od tega nekako 30 do 40 milijonov zaradi lakote.

Kljub blagostanju v Evropi in Severni Ameriki pa na svetu še mnogo ljudi strada, in sicer kar tri petine vseh prebivalcev zemlje. Od približno 900 milijonov otrok, ki živijo na zemlji, jih pa kar 600 nima zadostne prehrane.

Dežele Vzhodne Azije ter znatni deli Srednje in Severne Afrike pa tudi Južne Amerike spadajo med takozvane predele lakote, kjer pride na prebivalca povprečno manj kot 2000 kalorij hranilne vrednosti na dan. (Pri nas se giblje vrednost hrane okrog 3 tisoč 500 kalorij). Pred vojno je trpelo lakoto okrog 40 odstotkov prebivalstva na svetu, danes pa gladuje že kar 60 odstotkov ljudi na zemlji. Lep napredek! Posebno hudo stiska lakota Korejo, kjer je še pred nekaj leti divjala vojna.

Pri nas pa že ne vemo, kam bi z maslom, tudi prašičev bo kmalu preveč. Toda dežele, kjer vlada glad, so tako revne, da niti prevoza živil, ki jih nudi ameriška vlada zastonj, ne morejo plačati.

FRAN ERJAVEC, Pariz:

181

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

I.

Lahkomiselna, pravno propadla in splošno osovražena francoska vodilna plemiška plast z dvorom na čelu se še malo ni zavedala resnosti teh novih nauk, temveč se je celo zabavala ob njih, še manj ji je pa seveda prišlo na misel nujna potreba po političnih in socialnih reformah. Dvorska gnoloba je po smrti Ludovika XV. in za časa mladoletnosti slabotnega Ludovika XVI. samo še naraščala in vsak rahel poskus kakega uvidnega ministra, da se odpravijo vsaj najbolj kričeče krivice (n. pr. davčna prostost plemstva) in uvedejo vsaj najnujnejše reforme, je zadel upor proti kralja in dvorjanov. Saj je bil ravno Ludovik XV. tisti, ki je malo pred smrtjo izrekel znane usodne besede: „Za nami pride lahko vesoljni potop“.

In ta „vesoljni potop“ je res neminovno tudi prišel. Čeprav francoska revolucija ni bila plod kakega slučajnega dogodka ali upor proti zgrešeni vladavini, temveč nujna posledica skoro dvestoletnega razkrojevalnega procesa in upor proti celotnemu tedanjemu političnemu in družabnemu redu, bi bil sposoben in odločen kralj s potrebnimi reformami vendarle še vedno z lahkoto ustavil razkrojevalni duh „enciklopedistov“ in zlasti hujskaške pamfletistične literature, ki je vedno hitreje zajemal predvsem meščanstvo. Ni namreč res, kar časih beremo, da je privedla do francoske revolucije „beda ljudstva“, temveč so postale radi zapravljivega dvorskega gospodarstva bankrotne in državne finance, a francosko meščanstvo je živel v pravem bogastvu in to

bogastvo meščanstva je zahtevalo tudi primerno sobogato meščanstvo je zahtevalo tudi primerno soudeležbo pri vladnih poslih, zlasti pa še nadzorstvo nad državnim gospodarstvom. Sploh opazamo v zgodovini prezanimivo dejstvo, da je le malo velikih revolucij izšlo iz ljudske bede, temveč skoro vse iz teženj gospodarsko okrepljenih slojev po političnih in drugih svoboščinah in iz njih zahtev po primernem vplivu na vladne posle, oziroma iz odpora proti temu, da bi vodil vse vladne posle sloj, ki zanje družabno ni bil več upravičen. Revolucije izgoveta predvsem kratkovidnost in neuvidevnost nesposobnih vladajočih slojev, ki nočejo ali ne znajo pravočasno izvesti reform, ki postanejo neizbežne.

Tako je bilo tudi v Franciji. Ludovik XVI. je bil osebno dober in pošten mož, le njegova žena, Marija Antonieta, sestra avstrijskega cesarja Jožefa II. in Leopolda II., je bila ohola in lahkomiselna ženska, toda istočasno je bil kralj tudi mož šibkega značaja, nesposoben in le za posmeh dvorjanom, tako da sta pravna gnoloba ter zaslepljenost dvora in vodilne družbe le še hitreje naraščali, državne finance so vse bolj propadale in razkrojevalne ideje enciklopedistov so zajemale vse širše množice. To je dobro opazil celo cesar Jožef II. ob priliki svojega drugega obiska v Franciji l. 1781. in je svaril svojo sestro, da „pri vas ne kaže dobro“.

Državne finance so dosegle l. 1786, tako kritično stanje, da bi jih mogla ozdraviti le še davčna enakost. Na to vlada seveda še ni hotela pristati, pač je pa finančni minister predlagal več drugih važnih reform. V ta namen je bila za dne 22. II. 1787. sklicana skupščina velikašev, ki je pa ostala radi sebičnih spletk brez uspeha. L. 1788, so poskusili priti do svojega cilja na pokrajinskih zborih, a to je vodilo le do zaostritve razmerja med vodil-

nimi sloji in vladno samovoljo. Ko je spomladi l. 1789. pritisnila še lakota in je začelo prihajati že do uporov, kralju ni preostalo drugega, kot da je po več kot poldrugem stoletju sklenil sklicati zopet „generalne stanove“, sestoječe iz zastopnikov plemstva, duhovščine in meščanstva. Že sama vest o tem sklicanju je povzročila v vseh vodilnih slojih, zlasti pa še med meščanstvom, pravo vznemirjenje, naperjeno predvsem proti nedostopnosti večine ostalih dveh stanov, vendar se je večina nižje duhovščine že od početka postavila na stran meščanstva. V ospredju so stala vprašanja davčne enakosti in odprave desetine ter posebnih pravic plemstva, dočim je bilo plemstvo le za večjo svobodo in za zakonitost. Čeprav je na obeh straneh vladal strah pred državljansko vojno in so zato na obeh straneh mnogi zagovarjali sporazum, so postali vendarle obrisi pravega slojnega boja že čisto jasni.

Generalni stanovi so se sešli dne 5. V. 1789 v Versaillesu. Zasedanje je bilo mišljeno tako, da bi imel vsak stan po en glas, a ker sta šla plemstvo in visoka duhovščina navadno skupaj, bi ostajalo torej meščanstvo trajno v manjšini. Temu se je pa ono kot najštevilnejši stan uprlo in zahtevalo glasovanje po posameznih poslaneh, zlasti ker so imele težnje meščanstva kolikor toliko pristašev tudi med plemstvom in duhovščino. Prepričanje je trajal nekaj tednov in ker se prva dva stanova nista hotela udati, se je „tretji stan“, t. j. meščanstvo dne 17. VI. proglasilo za „narodno skupščino“, ki edina ima pravico proglašati davke. Nesposobni kralj je hotel na zahtevo dvorjanov odgoditi zasedanja in je zbral okoli Pariza več zvestih čet, a zastopniki tretjega stanu so dne 20. VI. sklenili, da se ne razidejo poprej, dokler ne ustvarijo ustave. Tedaj se je smatral kralj prisiljenega dovoliti nekaj svoboščin, ni pa pristal tudi na davčno enakost in na odpravo posebnih pravic prvih dveh stanov.

CELOVEC

RED BOŽJE SLUŽBE

V VELIKEM TEDNU ZA SLOVENSKE VERNIKE
V CELOVCU

Obred velikega tedna kakor tudi slovesnost Velike noči in vstajenja bodo v kapeli provincialne hiše šolskih sester (poleg Koschat-muzeja), Viktringer Ring št. 19.

Cvetna nedelja: Ob 7. uri zjutraj blagoslovljanje oljk in drugega zelenja, nato sv. maša, med katero se bere pasijon — trpljenje našega Gospoda po Mateju.

Ob 9. uri druga božja služba v cerkvi novega bogoslovja (ob Lend-kanalu).

Ponedeljek do srede: Sveta maša vsak dan ob četrta na 7 zjutraj.

Veliki četrtek: Ob 7. uri zvečer sv. maša v spomin zadnje večerje s skupnim sv. obhajilom vernikov.

Veliki petek: Ob 7. uri zvečer začetek pretresljivih obredov v spomin Jezusovega trpljenja in smrti, razkrivanje križa, skupno sv. obhajilo vernikov.

Čas obhajanja **velikonočne vigilijske** in sv. obredov **Velike noči** bo objavljen v prihodnji številki.

V tem svetem velikonočnem času so vsi verniki vabljeni, da se udeležijo svetih obredov in prejmejo sv. zakramente. Za prejem sv. obhajila velja nova postna postava in sicer se tri ure pred sv. obhajilom ne sme jesti in piti alkoholnih pijač, eno uro se na sme piti drugih pijač. Naravna voda je vselej dovoljena.

ŽVABEK

(† Blaž Zechner)

Po treh tednih so se 12. marca zopet oglašili zvonovi naših cerkva že tretjič in tri dni po dvakrat na dan naznanjali naši fari težko izgubo. — Žegar, mož, gospodar in duhovni ter krušni oče več otrok, je zapustil svojo žalujočo ženo, svoj dom in se poslovil od svojih duhovnih otrok. 15. marca se je zbrala velika množica sorodnikov, sosedom, prijateljev in znancev rajnega, pa tudi mnogo drugega ljudstva, da ga pospremi iz hiše žalosti v novo bivališče na pokopališče sv. Štefana. Pevski cerkveni zbor je zapel v slovo pokojnemu žalostinko: „Vse pod soncem...“ Osem duhovnikov je spremljalo blagega pokojnika ob žalujoči cerkveni pogrebni pesmi: „Usmili se me, o Bog po svojem velikem usmiljenju...“ — Sprevod je vodil č. g. prošt in dekan L. Trabesinger iz Pliberka. V cerkvi je imel nagovor in na kratko orisal zgodbo življenja pokojnika. Rojen je bil 1. februarja 1890 v Dolnji vasi. Dne 6. 7. 1925 leta se je poročil z Marijo Sadnek. Kot sin uglednih Jugovih staršev je opustil zidarsko delo in se poprijel kmetijstva. Hlev, polje in gozd so mu bili v veliko veselje. Bog je vztrajno delo tudi blagoslovil. Tudi bi mogli nanj obrniti besede sv. pisma: „Pravični iz vere živi.“ Sv. vero je pač sprejel od svojih vernih staršev kot najboljšo in najbogatejšo dediščino. Njegova hiša je bila hiša molitve in dela. Njegova družina je dajala Bogu dolžno čast ob Gospodovih dneh in praznikih bila je odprta vsem pomoči potrebnim.

Farani so mu zaupali častno službo cerkvenega ključarja, katero je vestno opravljal skoro deset let. Redno je prihajal ob nedeljah in praznikih k službi božji v cerkev, da moli sv. rožni venec za blagoslov faranov, živih in rajnih. Zgledna je bila tudi njegova skrb za druge cerkvene potrebe. Pomoč za svoje krščansko življenje in delovanje je pač tudi prejemal iz pobožnosti do presv. Srca Jezusovega in do Matere božje. Redno je prejemal ob prvih nedeljah sv. zakramente, rad zahajal na Sv. mesto, da obišče in počasti Marijo, se ji za-

Žalosten družinski dogodek pri Škocijanu

Sredi meseca marca so našli 29-letno *Margareto Schumach*, njenega 4-letnega sina *Francina* in invalida *Maksa Privalka* v hiši št. 25 v Peračiji pri Škocijanu mrtve, ko so s silo odprli vrata sobe.

Margareta Schumach in njen življenjski prijatelj sta bila uboga in sta si zaslužila svoj vsakdanji kruh s težkim poletnim delom. Mali Franc na ju je spremljal pri njihovem priložnostnem delu.

Kmetica Marija Jernej, ki se je nahajala blizu revne družine, je bila že navajena, da jih dostikrat dalj časa ni videla, ker sta Schumach in Privalk delala večkrat tudi daleč, kjerkoli se jima je pač vstavilo kakšno delo.

Ker pa jih že cel mesec ni videla, je le hotela pogledati, kaj je z družino. V stanovanje pa ni mogla, ker so bila vrata po vsej verjetnosti od znotraj zaprta. Nato je

Pri nas na Koroškem

hvali in prosi za dušni in telesni blagor in za svojce.

Ker ni imel lastnih otrok, je sprejemal druge otroke na svoj dom, jih učil in vzgajal z besedo in zgledom. Mnogim otrokom je bil krstni ali birmanski boter. Č. g. župniku A. Kulmežu je bil celo duhovni oče. Zato se mu je č. g. Kulmež ob odprtem grobu zahvalil z iskrenimi besedami za vso skrb in pomoč.

Rajnemu v čast je treba pač tudi omeniti, da je spoštoval in visoko cenil materin in očetov jezik. Ostal mu je zvest od zibelke do groba. Mož in značaj, kakršnih nam v današnjem času tako zelo manjka.

Za naslednika svojega posestva je posinovil bližnjega sorodnika svoje žene, ki bo nadaljeval pokojnikovo delo ob hvaležnem spominu na rajnega dobrotnika.

Dolgotrajna in mučna bolezen, katero je blagi pokojnik voljno prenašal, je iztrpila njegove moči in smrt je prekinila plemenito življenje vernega farana, ljubečega moža in očeta ter skrbnega gospodarja. Naj mu božji Zveličar na priprošnjo božje Matere in sv. Štefan podeli večno plačilo za vse dobro, ki ga je storil na tem svetu!

Pogrebno sv. mašo za rajnega je opravil in daroval milost. g. kanonik Aleš Zechner, brat umrlega Žvegarija. Pevci so še zapeli „Vigred se povrne“.

Mil. g. kanoniku, pokojnikovi vdovi, bratom in sestri najiskrenejše sožalje! Rajnemu pa Bog podeli večni mir in pokoj!

ŠTEBEN V PODJUNI

Na dan vednega češčenja smo v Štebenu pokopali moža, ki ga je zaradi njegovega veselega značaja vse ljubilo in je bil poznan daleč preko meja štebenske fаре. Kjerkoli se je pojavil, je vzbudil veselo in prijetno razpoloženje.

Rajni Nantl W r i t z je iskal zdravja pri raznih zdravnikih in se nahajal tudi dalj časa v celovski bolnici, toda niso mu mogli pomagati. Pripeljali so ga spet domov in pol ure nato je zaspal za vedno.

Pogreba se je udeležilo ogromno število faranov in znancev od blizu in daleč in mu tako izkazali zadnjo čast, katero je res tudi v življenju zaslužil. Številni venci so izrazili tesno povezanost z rajnim sovaščanom. Pogrebne obrede je opravil č. g. župnik France Posch, cerkveni pevski zbor pod vodstvom Janeza Petjaka pa mu je zapel na domu in ob grobu ganljive žalostinke.

Ohranili bomo rajnega Nantlna v trajnem spominu!

PODKRAJ PRI PLIBERKU

V nedeljo, 16. marca je bilo pri Gradišniku izredno slavlje. Gradišnikova mati so obhajali v krogu svojih dragih hišnih, uglebnihih sorodnikov in znancev od blizu in daleč 80-letnico svojega rojstva in svoj godovni dan. Ganljiv in zelo prisrčen je bil posebno pozdrav njenih hčerk Micke in Lenčke, katerih ena je bila v času izseljenja „za vredno spoznana“, biti dirigirana naravnost v službo k družini bivšega voditelja „SS organizacije“ Himlerja. Tudi Gradišnikova mati so bili z družino vred radi svojega prepričanja izseljeni.

Zgodaj so mati vdoveli. Njen mož je umrl

na posledicah prve svetovne vojne. Vendar so Gradišnikova mati in gospodinja vzorno vzgajali svojih 7 otrok, katerih eden je padel v drugi svetovni vojni in tako pripomogli in vzdržali kot značajna globoko verna, delavna žena, ki v pravem pomenu teh besed podpira 3 vogle hiše, k ugledu in blagostanju Gradišnikovega doma.

Ne smemo ob tem slavlju prezreti in pozabiti vrli in toliko spretno uglajeni kvartet moškega zbora, katerega vzgojitelj in voditelj je nadvse spretni in ugledni pevovodja preč. g. prof. Silvo Mihelič. Krasno doneči glasovi so predvsem veliko doprinesli k pomembnemu, lepemu in veselemu poteku slavnostnega dneva in seveda tudi tako neprisljleno, prisrčno gostoljubje Gradišnikovega doma.

Da bi Bog ohranil dobro, ljubo Gradišnikovo mater še mnogo let v zdravju in veselju v krogu vseh njenih dragih sorodnikov in znancev, v vzor in ponos našemu slovenskemu narodu, to je naša iskrena želja. „Vam in rodu in najvišjemu Gospodu zvesti hočemo ostati!“

GLINJE

Smrt je nas začela obiskovati. V mesecu marcu smo imeli kar tri pogrebe — povsod nagla smrt. Kramarjev oče v Glinjah je bil prvi. Več kot 60 let pri tej hiši ni bilo pogreba. Oče Kramar je doživel visoko starost 78 let, bil več kot 60 let moder gospodar, doživel zlato poroko, pel več kot 50 let v cerkvi ter bil dolgo let odbornik slov. posojilnice na Trati. Pevci so mu lepo zapeli v slovo pri hiši in na grobu, obakrat slovensko.

Nato je zadela kap Nežo Fister na poti k zdravniku, umrla je v celovski bolnici dobro pripravljena, pokopana pa v Glinjah. V tretje je šla smrt po Rapičnikovo mamo na Loko. Ta pogreb je bil s sv. mašo, kar je vse hvalevredno.

O občinskih volitvah pa raje molčimo. Na Jožefovo je prišel k nam č. g. Vinko Zaletel. Doživeli smo ob krasnih barvstih slikah in magnetofonu naše lanske romanje v Marijino Celje, mladinski dan v Celovcu ter jubilej na Sedlcu in veliki teden po naših farah. Prav lepo se mu zahvalimo ter ga prosimo, da še pride k nam, saj je videl že toliko sveta.

OBISK VOJNIH POKOPALIŠČ

Vsi, ki bi radi obiskali vojna pokopališča v Lommel, Ijesselsteinju, Lohrerwald, Bitburg-Eifel, Donsbrüggen in Weeze so naprošeni, da se čimprej javijo na generalnemu tajništvu »Avstrijskega črnega križa«, Wien I, Wollzeile 9.

VABILO

Farna mladina v Št. Lipšu vabi že danes na lepo versko in poučljivo igro v petih dejanjih

„HEMA KRŠKA“

ki jo bo uprizorila na velikonočni ponedeljek, dne 7. aprila ob pol 3. uri popoldne in ob 7. uri zvečer pri Škorjancu v Boji vasi.

Vsi prijatelji poštene zabave od blizu in daleč prisrčno vabljeni!

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 31. 3.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Za ženo in družino. — 18.40 Postne pesmi. — TOREK, 1. 4.: 14.00 Poročila, objave. — H. Sattner: Jeftejeva prisega. Poje zbor „Lojze Bratuž“ iz Gorice. — SREDA, 2. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 3. 4.: 14.00 Poročila, objave. — O koroških narodnih običajih okoli Velike noči. — PETEK, 4. 4.: 14.00 Poročila. — Dr. P. Zablatnik: Slovenski pasijon na Koroškem. — SOBOTA, 5. 4.: 9.00 Drabosnjak: Igra od trpljenja našega Gospoda Jezusa Kristusa. — NEDELJA, 6. 4.: 7.30 Duhovni nagovor. — Velikonočne pesmi. — PONEDELJEK, 7. 4.: 7.30 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

Kako je nastalo glavno mesto Koroške

Zmaj na Novem trgu v Celovcu

Tujec, ki pride prvič v Celovec, si z znaminajem ogleduje velikega zmaja sredi celovškega Novega trga. Vsak ugiblje, kako in čemu je ta zmaj prišel na najodličnejši prostor deželnega glavnega mesta. Ko sem prišel prvokrat v Celovec, sem se tudi sam ustavil pred silovitim „Zmajem“ in ga občudoval. Več mimoidočih sem vprašal, čemu imajo Celovčani tega zmaja na tako lepem prostoru, pa mi nihče ni vedel točno odgovoriti. Končno se mi je le posrečilo v neki stari knjigi najti odgovor na mojo radovednost. Ker gotovo stvar tudi druge zanima, sem sklenil, da zgodbo, ki pripoveduje o nastanku mestnega grba, obnovim.

Tako pripoveduje pravljica: „Okoli Vrbskega jezera je bila nekaj zemlja močvirna. Pripravna ni bila niti za pašo niti za polje. Na prostoru, kjer stoji sedaj Celovec, je bil izredno nevaren in pust pas zemlje. Ljudje so na vse načine poizkušali, pa ga vendar niso mogli uporabiti v koristne namene; naselili so se rajši po okoliških hribih in vzpetinah.“

Veselo pojoč je gonil pastir svojo živino na pašo, a mnogokrat se je proti večeru žalosten vračal domov. Če se mu je namreč kaka žival zatekla v pustnjo, kjer sta sedaj Celovec in jezero, je ni videl več. Gorje tudi njemu, če bi šel iskat izgubljeno žival; tudi sam bi našel smrt.

Mnogo ljudi je izgubilo v tem kraju življenje, kot pripoveduje narodna pravljica. Veselo petje in vriskanje zadovoljnih in brezskrbnih pastirjev se je razlegalo po prijaznih gričih in bližnjih gozdčih, ali strašno tuljenje, ki je vsakega pretreslo, se je čulo iz vedno meglene pustnje ter mrtvaško odmevalo po daljni okolici. Redek je bil, ki se je upal stopiti v kraljestvo divjega prasiča, a še redkejši so bili tisti, ki so se živi vrnili. Roparja, ki je davil živali in moril ljudi, ni nihče videl. Črna tema, raztezajoča se vedno nad krajem, ga je pokrivala in vlažna goščava mu je postiljala ležišče. Vselej pa, kadar se je pripravljala nevihta, se je čulo nenavadno tuljenje in ravnanje iz doline. Kaj storiti, kako se iznebiti nevarne pošasti, je bilo resno vprašanje, na katerega si ljudje niso vedeli odgovoriti.

Poglar je zapovedal svojemu najpogumnejšemu hlapcu preiskati kraj in žival umoriti, pa naj stane, kolikor hoče. Pa vse zastoj; lažje je zapovedati, kot storiti. Nihče se ni upal prestopiti kraja, kjer je gospodovala zver. Kdor je to storil, je bil izgubljen. Zakrila ga je mrzla megla in lačni zmaj je utrujen zazelhal po tečnem kosilu. Vse zastoj. Tudi najpogumnejše je stresel mrz, kadar so čuli zmajev glas. Vendar so še poizkušali. Zvijčica nadomesti mož, včasih jo celo premaga. To je bilo znano že našim prednikom. Izkušnja človeka uči, zgled ga miče, plačilo vleče; združene moči zmajujejo.

Konec močvirja napravijo močan stolp, s katerega je bilo mogoče opazovati, kje in kdaj se prikaže požrešna zver. Zbralo se je nekaj junakov, ki so šli na nevarni lov. Poglar je namreč rekel: „Kdor si upa, bodi z močjo ali z zvijačo premagati zmaja, tega je stolp in še bogato plačilo. Vsa zemlja in ves kraj, kjer gospoduje zmaj, bo zmagovalčeva in prost bo, ako je suženj.“

Marsikdo bi rad poizkusil sam, ali nihče se ni upal. Bili so pa zopet drugi, ki so mislili: če bo, bo, če ne, pa ne. Tako se jih je zbralo več skupaj in šli so nad zmaja.

Vzamejo silnega bika in močan, železen, zakrivljen kavelj ter vprečejo oboje na železno verigo k stolpu. Bik začne rjuti. Zver se oglasi in prilomasti, da se trese zemlja pod njo, proti stolpu, hoteč zgrabiti svojo žrtev. Odpre žrelo in plane proti biku. Toda predno bika doseže, se že zarije v mehko meso žrela močan kavelj. Zdaj zgrabi ujeti zmaj bika s kremplji, ali dobil je, kar je zaslužil. Korenjaki planejo nanj z ostrimi bati, nasajenimi z žebli in ga razmesarijo.

Tako so se rešili strašnega zmaja. Na mestu, kjer je stal stolp, so sezidali grad. Okrog njega je kmalu nastala vas in kakor pravi pregovor, da iz malega raste veliko, tako se je tudi tukaj zgodilo. Iz vasi je nastal trg, iz njega pa mesto, in sicer glavno mesto Koroške — Celovec.

Leta 1636. so postavili v Celovcu spomenik v spomin slavne usmrtnice zmaja. Na Križni gori blizu mesta so izsekali veliko skalo, jo spravili v kamno-reznicu ob cesti, ki pelje iz Celovca v Beljak in izdelali zmaja, kakršnega lahko vsak dan vidimo na Novem trgu. Tristo mladeničev ga je na valjih privleklo v Celovec.

Pred zmajem stoji junak z debelim batom, okovanim z žebli, v desni roki, ki hoče udariti po rohnečem zmaju. Ta postava nam ne kaže Herkula, kot bi kdo mislil, temveč junaškega Korošca, kakršni so bili tisti, ki so se bojevali proti zveri.

Stolp z zmajevod podobo je znamenje ali grb celovškega mesta.

J. C.

Vsem Slovincem v Podjuni priporočamo mizarskega mojstra

LEITGEBA HANZEJA

V ŠMIHELU PRI PLIBERKU, V BIVSI ROBAČEVI DELAVNICI (ZA CERKVIJO)

Vsa mizarska dela vam izdela kvalitetno po zelo nizkih cenah. Prepričajte se, naročite, kar potrebujete — in čudili se boste dobri kvaliteti in nizkim cenam.

Kmetijski gospodarski donos

(21)

Moderno gospodarstvo je postavilo kmetijstvo pred osnovno vprašanje: ali se kmetovanje gospodarsko izplača in kolikšna je njegova donosnost? Gospodarsko računstvo se je torej lotilo tudi kmetijstva in hoče izraziti njegovo rentabilnost. Če je manj rentabilno od drugih gospodarskih panog, je treba ugotoviti vzroke in najti sredstva za pomoč. Kmetovanje tjavendan brez števil in računov bi bilo enako nevarno, kot je opasno, govoriti o romantiki kmečkega življenja in dela, pri tem pa prezreti dejstvo, da kmetijstvo že zgolj po višini v njem zaposlenih oseb že dobrih 50 let številčno stalno upada.

Kosmati in čisti donos

Kosmati donos pove, kolikšen je splošni pridelek na kmetiji. Kako ga izračunamo? Od gospodarskih dohodkov odštejemo gospodarske denarne izdatke, k ostanku pa prištejemo ves pridelek, ki ga je kmet porabil za življenje svoje družine, in naturalije, ki jih je dal poslom in dninarjem; končno še upoštevamo razliko pri živini in zalogah začetkom in koncem leta. To je kosmati donos (Rohertrag), ki pove, koliko kmetija pridelala ne glede na odpise kmetijskega inventarja, stroje in orodja. Če sedaj še upoštevamo, da ima tudi gospodar z družinskimi člani, zaposlenimi doma, pravico do zaslužka od svojega dela in da se mora v obliki odpisa amortizirati osnovni kapital kmetije (poslopje, orodje, stroji) in če odštejemo še ti dve postavki, dobimo čisti gospodarski donos kmetije. Novejša gospodarske knjige dostavljajo, da je treba odračunati še obresti v kmetiji naloženega kmetovega lastnega kapitala in priračunati stanarinsko vrednost družinskega stanovanja. Za izračunavanje kosmatega in čistega donosa kmetij izdajajo kmetijske zbornice točnejša navodila za vse svoje člane.

Cene in proizvodni stroški

Na višino gospodarskega donosa, tako kosmatega kakor čistega, vplivajo na eni strani cene in na drugi strani proizvodni stroški, ki jih ima kmetija. Tu smo sredi sodobne gospodarske politike, ki se danes osredotočuje okoli kmetijskega zakona, ki ga pripravljajo v parlamentu. V naši državi je nekako en milijon in pol ljudi zaposlenih v kmetijstvu in to kmetijstvo krije približno 85 odst. potreb po živilih za prehrano vseh državljanov. Socialistični krogi pravijo, da je v državi vse preveč malih kmetij, ki nimajo eksistenčne možnosti, ker so brez čistega donosa. Meščanski krogi do-

stavljajo, da je treba pač cene agrarnih pridelkov držati tako visoko, da bodo mogli shajati tudi ti mali kmetje. Trenutno smo priče zanimivega agrarno-političnega poizkusa okoli dveh cen za surovo maslo, moramo pa pričakovati, da se bo ob dejstvu, da bo vedno težje najti tržišča za množinsko naraščajoče kmetijske pridelke brez znižanja cen, mnenje obeh političnih taborov še bolj zaostri. Spricho postopnega včlenjevanja Avstrije v skupni evropski gospodarski blok pa bo vprašanje cen kmetijskih pridelkov še posebno pereče.

Glede proizvodnih stroškov kmetijstva kažejo številke na splošno, da odpade nekako polovica stroškov na delo, dobra tretjina na izdatke za nakup umetnih gnojil, semenja, davkov, zavarovanja i. dr., ostalo pa na odpise in druge stroške. Pri intenzivnejše obdelovanih kmetijah raste delež dela na skupnih stroških do 80 odst., pri mehaniziranih gospodarstvih pa se je rapidno zvišal delež odpisov raznih strojev. V nobenem primeru pa se kmetijsko gospodarstvo ni pocenilo, kvečjemu podražilo.

Usodno vprašanje kmetijstva

Pred drugo svetovno vojno je znašal čisti donos koroškega kmetijstva po dognanjih kmetijske zbornice eden do dva procenta prodanih pridelkov. Kmetovo čisto premoženje se je obrestovalo za okroglo dva procenta. Kmet si je spricho teh števil pomagal bodisi s tem, da je iskal postranske dohode ali si je sposojal v gozdu ali pa je zmanjšal izdatke. Navedene številke o donosnosti utegnejo biti v letih po drugi svetovni vojni nekoliko ugodnejše, ne spremenijo pa

ZDRAVNIK
SVETUJE

PAZITE NA SRCE IN OŽILJE

(Nadaljevanje in konec)

Hranite se pravilno: Nesmiselno je, jedi premočno začiniti. Če dobiva telo preveč soli, tkivo preveč zadržuje vodo in delovanje krvnega obtoka je znatno oteženo. Vrh tega večajo presoljena jedila žejo, ki sili človeka, da pije čez mero, kar zopet dodatno obremenjuje srce. V splošnem danes ljudje zopet preveč jedo, zaradi česar so zopet v splošnem preveč debeli. Debelost je pod navadnimi pogoji enostavna posledica preobilne hrane. Ali se še spominjate, kako ste se v slabih časih telesno dobro počutili v kljub stradanju? Človek rabi sicer več, kot pa je takrat dobil, vendar se zdavnaj ne toliko, kolikor nekateri mislijo.

Odvečna maščoba je silna obremenitev srca in krvnega obtoka in vsak debeluhar

dejstva, da je rentabilnost kmetijstva v primeri z donosnostjo drugih gospodarskih panog najnižja. Ne samo, da v kmetijstvu ne moreš obogateti, kot gospodar se moraš zadovoljiti z najnižjim zaslužkom v denarju. V tem je jedro agrarnega problema.

Zakaj nižji kmetijski donos? Vzroki so delno neodstranljivi. V kmetijstvu naloženi kapital se počasneje obrestuje kot v ostalem gospodarstvu. Uvedba kmetijskih strojev je omejena in v mnogih primerih dvomljive vrednosti. Naravnih postav rasti in zorenja se ne da bistveno spreminjati. Na ocenah kmetijskih pridelkov so zainteresirani vsi sloji, zato so kmetijski proizvajalci v manjšini. Končno tudi gospodarski in tržni računi v kmetijstvu nikakor niso tako lahka zadeva kot v trgovini ali industriji.

Izhod, ki ga moramo iskati

Rešitev agrarnega vprašanja je možna samo ob sodelovanju kmetov, države in splošnosti. V kmetijskem gospodarstvu bo treba svičnika, tržnega računanja in ukrepov, da se čisti donos zviša do skrajnih možnih meja. Država ima možnosti, da pri tem soddločuje s svojo gospodarsko politiko v zavesti, da se sicer oropa najzanesljivejših svojih sinov. Drugi stanovi morajo na ljubo ohranitev kmetijstva doprinesti svoj delež, ker izgubijo sicer osnovo, na katero je postavljeno vse socialno in gospodarsko življenje. Končno pa je treba v kmečkem ljudstvu zavesti, da je kmetovanje kljub nižji računski donosnosti najlepše, najsolidnejše in najvarnejše gospodarsko delo. Nikar ne smemo misliti, da je treba zvišati samo pridelek hleva in polja. Danes je že na trgu preveč mleka, krompirja in prašičev. In tudi z ostalimi pridelki se bomo kmalu sami oskrbovali.

sopila pod težo maščobnega plašča. Vendar pa ni priporočljivo, telesno težo nasilno zmanjšati z odvajalnimi sredstvi, kajti s takim postopanjem si bomo šele prav gotovo nakopali kako srčno okvaro. Shuševalno zdravljenje morajo izvajati ljudje vedno pod zdravniškim nadzorstvom, da ne utrpijo škode na srcu.

Spite vedno zadosti: Za ohranitev zdravega srca sta odločilna zadostno spanje in redni odpočitek. Vsak človek rabi najmanj 8 ur spanja. Nadalje potrebuje tudi svoj delopust, svoj nedeljski odmor in končno izdaten letni dopust. Pri tem pa ne gre samo za telesno okrepitev, temveč tudi za duševni oddih. Ljudje se morajo vzgojiti, da se v prostem času popolnoma otresejo misli na vsakdanje delo in skrbi. Pri tem jim

najem. Poudariti moram, da še naš narod nikoli ni toliko molil kakor v tem času pregnanstva, se razume, na skrivaj. Tudi vsako leto vsaj enkrat je nas kak duhovnik iz domovine obiskal ter nam delil zakrament sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa. To se je delilo pozimi skrivno po noči v baraki, po letu pa v smrekovi gošči tik barak. Da bi „Honza“ ničesar ne zvedel oz. opazil, so bile postavljene posebne naše „straže“.

Celo prvo sv. obhajilo otrok, katere je pripravila za to, kakor sploh vse organizirala, ga. Košutnikova, se je vršilo v smrekovi gošči. Ganljivo je bilo pogledati posebno belo oblečene deklice.

Kar se pa tiče šolskega pouka, pa mislim, da ni bilo tedaj na Koroškem kake šole, da bi se govorilo ali razlagalo toliko v slovenščini kot na Hesselberg-u t. j. v srcu rajha. Seveda to samo tedaj, ko je bil zrak „čist“.

Kakor sem v začetku omenil, sem se zelo bal, da bi nas kdo posebno izmed mladine ne izdajal. Pa to hvala Bogu ni bilo. Celo otroci so bili tako oprezní in trdni, da noben ni kaj izdal, nasprotno, ako so kako nevarnost čutili, da kdo od naših „valptov“ prihaja, so to takoj skrivno sporočili.

M. R.

Loga ves, 10. 3. 1958.

Oblížite mojo stalno razstavo
o gospodarstvu, poljedelstvu,
gospodinjstvu in tehniki

JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihaja, p. Dobrla ves

Med drugimi predmeti boste videli — kot na dan sv. Jožefa v Dobrli vesi — traktorje, poljedelsko orodje, motorne kosilnice, motorne žage itd.

je v razvedrilo in v veliko pomoč, če se ukvarjajo z amaterskimi posli, na primer s fotografiranjem, s slikarstvom v naravi, z zbiranjem znamk, z rezljanjem, z gojenjem cvetic, z lovom, če se ukvarjajo z živalni kloma in v naravi itd., itd. Poleg izdatnega spanja vpliva taka zaposlitev zelo blagodejno na razpoloženje, na ravnodušnost, na razburjene duhove, na duševni pretres in prinaša končno srčni mir in živčno ravnovesje ožilja.

Glavna stvar pri negi srca je: Če občutiš lepega dne kljub higijensko dobro uravnanim življenju kakršnokoli srčno težavo, tedaj poišči takoj strokovnega zdravnika za srčne bolezni. Ravnaj se točno po njegovih navodilih, kajti večkrat je mogoče odpraviti začetno srčno obolenje, če začnemo takoj s primernim zdravljenjem. Lahka utrudljivost večkrat opozarja na začetek pojemanja srčne sile. Nadalje opozarja na motnjo srca, če začne srce prav divje razbijati pri hoji po stopnicah navzgor, če smo primorani dihati v kratkih sunkih in loviti sapo. Če je bitje srca pospešeno, če noge zatekajo, ako ni apetita, če občutiš v območju želodca na pritisk lahke bolečine, če ti nagajajo vetrovi, je vse to lahko znamenje, da s srcem in krvnim obtokom nekaj ni v redu. Začetno obolenje srca je mogoče spoznati tudi na tem, da mora človek pri normalni prehrani naenkrat ponoviti večkrat puščati vodo, kar poprej ni bilo potrebno. Vzrok leži v tem, da deluje srce pri ležanju krepkeje in oskrbuje tako ledvice bolj s krvjo, ter jih na ta način spodbuja k živahnemu delovanju. Pri takih okoliščinah pojdite takoj k zdravniku, ki vam bo radevolje pomagal in poskrbel za olajšanje srčnih tegob.

Če se pa človek za prve znake srčnega obolenja ne briga, začnejo pri nadaljnjem razvoju bolezní zatekati jetra zavoljo zastojanja krvi v jetrih, pojavlja se moreči kašelj, in ker je zaradi slabšega delovanja srca oviran tok krvi skozi pljuča, postanejo ustnice modrikaste.

Končna posledica srčnih húb je pogostoma splošna vodenica. Pri takih težkih spremembah prsni in trebušnih organov zaradi popuščanja motorne sile centralnega organa žilnega sistema, to je srca, odpove končno tudi vsaka strokovna zdravniška pomoč.

Priznajte torej srcu in krvnemu obtoku s prenapornimi deli, bodite znerni v jedrati in pišči in opustite popolnoma kajenje, da si podaljšate življenje z zdravim srcem in z zdravim ožiljem.

Dr. G.

Skandinavija uvaža več lesa

Po podatkih osrednje trgovinske zbornice je lesni izvoz iz Avstrije lani bil manjši kot v letu 1956. Zmanjšala se je predvsem količina izvoženega lesa v Zahadno Nemčijo ter v ostale zapadnoevropske države, pa tudi v Italijo, čeprav pri tem izvoz iz Koroške v našo sosedo in najboljšo odjemalko ni bil prizadet. Kot razlog za zmanjšanje uvoza navajajo konkurenco ruskega lesa, ki se je v velikih količinah pojavil na zapadnoevropskem trgu. Po suhem je prihajal z železnico preko Češkoslovaške, kljub temu, da je bilo prekladanje zvezano s precejšnjimi stroški. Kot znano je širina ruskih železniških tračnic drugačna kot v srednji in zapadni Evropi. Zato je treba blago prelagnati na evropske vagonne. Pravijo, da je bilo pri prekladanjih precej lesa pokradenega. V Italijo pa je prihajal ruski les tudi po morskem poti. Pojavil se je celo prav na vratih Avstrije, v Kanalski in Karnijski dolini, kjer so hlode iz južne Rusije na veliko žagali.

Kljub temu pa so skandinavske države, predvsem Švedska in Finska, znale premagati rusko konkurenco ter so v letu 1957 celo povečale svoj lesni eksport. Švedska je izvozila 1,06 milijonov standardov rezanega in obanega lesa (v letu 1956 samo 0,97 milijona). Lani je Švedska dosegla po količini največji izvoz po letu 1929. Finska je izvozila lani okrog 0,69 milijonov standardov (leta 1956 le 0,62 milijonov). Ta razvoj navzgor se je v prvih letih tega leta nadaljeval, kot poroča dunajska lesna agencija HONNA. Najboljši odjemalci skandinavskega lesa so bili Zapadna Nemčija, Anglija, Belgija in Holandska.

Avstrijski lesni izvoz v mesecu januarju znašal 0,17 milijonov kub. m., padel je celo v primeri z decembrom 1957, ko smo izvozili 0,25 milijonov kub. m.

NOVO POSLOPJE Z 27 „LASTNINSKIMI STANOVANJI“ so dokončali na Dunaju. Denar za gradnjo je dal škofijski sklad za družinsko pomoč.

Ko smo bili izseljeni

(Nadaljevanje z 2. strani)

Jaz sem pa bil takoj ob prihodu zaposlen v pisarni, kar so mi pa nekateri sotrpini štel v greh, da sem se pustil tam nastavit. Mislim sem si pa, ako bo nastavljena mlada moč, bo ta lahko kaj izdala, to je, kaj izseljenci o vojski sodijo, kar jaz ne bom storil, ter ne bom ničesar izdal. Dokler je Hitler na vseh koncih in krajih napredoval, se SS-ovski Lagerführer ni posebno zanimal za naše mnenje ter zmeraj ukazoval poslušati vojna poročila. Ko je pa Stalingrad padel in je se začela nemška vojska umikati, pa naš komandant ni videl rad, da bi iz radia kaj izvedeli. Te novice je pa nam prinašal redno vsako jutro naš bistroumni poročevalec Križnik, kateri je imel ponočno službo v letalski šoli in je takorekoč zraven oficirjev poslušal radio. Ti seveda niso vedeli, kakšnega „tiča“ imajo v službi. Vsakokrat, ko se je zjutraj bližal barakam, smo že iz njegovega lica brali ali so poročila za nas ugodna ali ne. Kadar se je držal na smeh, smo že vedeli, da je dobro, kar je nam tudi potem skrivaj pojasnil.

Kakor sem že pri nastavitvi v pisarno sodil, da bo me hotel vodja taborišča (imenovali smo ga med seboj „Honza“, Hitlerja pa „veliki Honza“) imeti za konfidenta (poročevalca) se je ob začenjanju porazov nemške vojske res dogodilo. Honza me je začel z lepimi besedami vabiti, da bi njemu poročal, kaj pravijo izseljenci o vojski in kako se zadržijo. Rekel sem njemu pa, da jaz to vendar ne morem storiti, to mi značaj ne dopušta, da bi koga tožil, ker to še v vsem svojem življenju nisem storil. Rezultat je bil ta, da me je iz službe v pisarni odstranil.

V pisarni sicer ni bilo največ dela, a najhujše je bilo prestavljanje slovenske pošte v nemščino. Čeprav je bilo slovensko dopiso-

vanje prepovedano, je vendar marsikdo pisal slovensko in to že radi tega, da nemško ni znal ali pa se hotel v naši materinščini bolj skrivno izraziti. Spominjam se še, da sem več pisem, katere sem že prebral in so bila nevarna, ko je šel Honza za trenutek iz pisarne, — virgel v gorečo peč.

Sedaj pa še, koliko je stala Hitlerja naša prehrana:

Leta 1942.		
mesec april:	dnevno 1 oseba	—40 Rm
mesec maj:	dnevno 1 oseba	—53 Rm
mesec junij:	dnevno 1 oseba	—51 Rm
mesec julij:	dnevno 1 oseba	—56 Rm
mesec avgust:	dnevno 1 oseba	—64 Rm
mesec sept.:	dnevno 1 oseba	—50 Rm
mesec oktober:	dnevno 1 oseba	—52 Rm
mesec nov.:	dnevno 1 oseba	—52 Rm
mesec dec.:	dnevno 1 oseba	—59 Rm

Leta 1943		
mesec jan.:	dnevno 1 oseba	—54 Rm
mesec febr.:	dnevno 1 oseba	—58 Rm
mesec marec:	dnevno 1 oseba	—60 Rm
mesec april:	dnevno 1 oseba	—59 Rm

To so uradne številke „Lagerführerjevega“ knjigovodstva.

Kakor omenjeno, sem bil nato iz pisarne odpuščen in ne vem, kako je bilo kasneje.

Torej je stala naša prehrana Hitlerja le dobre pol Marke dnevno, kar je res malenkostno, kajti glavna jed je bila krompir. Tako so vživali Podjučani repico, Rožani in Gorjanci podzemne hruške, Ziljani čompe, drugi hudo mušneži so zopet rekli, da dobijo kartuške, brambore, patate in celo Kartoffel in Erdäpfel. Te sadeže smo dobivali skoz celo leto tja do novih t. j. do konca septembra, ko je bilo gomolje že čisto preraščeno in težko užito.

Sedaj pa še, kako je bilo z verskim življe-

Pogled v stari vek

Položaj mladine v poganskem svetu

Naravni sad družine je otrok. Vsak otrok je nova vez, ki na eni strani še pristraneje in tesneje med seboj poveže očeta in mater, na drugi strani pa postavlja celo vrsto pravic in dolžnosti, ki vežejo starše do otrok in obratno. Teh pravic in dolžnosti večina stare poganske družbe ni priznavala, dokler ni poseglo krščanstvo umes.

Še preden je otrok bil rojen, se je že začel napad na njegove pravice. Materino naročje zanj ni bilo varno zavetje.

Če pa je srečno ušel smrti, ki je že pred rojstvom nanj prežala, se je pa otrok po svojem rojstvu znašel v zelo nevarnih življenjskih okoliščinah. Ogrožale so ga zah-teve barbarskega poganskega verovanja, nasilne državne postave in očetova surovost, ki so usak trenutek mogle seči po njegovem življenju in ga položiti v smrtno senco.

Pri mnogih vzhodnih narodih je imel detomator največkrat verski značaj, to se pravi, da so otroka umorili kot krvavo daritev bogovom. Iz sv. pisma nam je znano, da je kananejsko ljudstvo v nekaterih letnih časih ali pa v izrednih ljudskih stiskah žrtvovalo otroke bogu Molohu.

V Rimu je bil umor pohabljenih novorojenčkov posledica praznoverja, ker so menili, da taki otroci prinašajo v družino jezo božjo.

Pri drugih, zlasti pri starih Grkih, pa je bil detomator posledica krivičnih državnih postav. Takšen krivičen postavodajalec je bil Likurg v Sparti. Ta je dal postavo, da se dečki s 6. letom starosti vzamejo staršem in postanejo državna last, ki jih odslej vzgaja v svojih državnih vzgojevališčih. Zgodo-vinar Plutarh nam o tem takole poroča: „Oče ni imel pravice vzgajati svojega sina, ampak ga je moral prinesiti na poseben prostor, ki se je imenoval Leske, in tukaj so starešine ljudstva izbirali in preskušali dečke. Take, ki so bili lepe in močne rasti, so oddali v državna vzgojevališča, slabotne in pohabljenе pa so ukazali zmetati v neko jamo v gori Tajget, češ da ti otroci ne bi bili nikdar v prid ne sebi in ne državi.“ Te postave so bile v popolnem soglasju z nauki in življenjskimi načeli, ki sta jih označevala najvišja modreca liste dobe: Platon in Aristotel. Sanjavost prvega se je dopolnjevala z mrzlo pretračunljivostjo drugega, oba skupaj pa sta bila opora drznim in krivičnim državnim postavam.

Otrok pa je bil lahko tudi žrtev očetove nasilnosti. Očetovska oblast je posebno v Rimu že dosegala meje blaznosti in krutosti. V družini je bil oče najvišji sodnik, nad otroki je imel tako oblast, da je odločal o njihovem življenju in smrti.

Komaj je bil otrok rojen, so ga položili k očetovim nogam, da bi odločil njegovo nadaljnjo usodo. Če ga je oče pobral s tal in dvignil v naročje ter potem dal nazaj materi ali dojilji, je s tem odločil, naj otrok živi. Če pa ga je z nogu brcnil od sebe, je s tem pokazal, da mora biti otrok ali umorjen ali pa izpostavljen, kar je zopet pomenilo smrt.

Najbolj razširjen način, da so se starši iznebili njim ne ljubih otrok, je bilo izpostavljanje otrok. Nabrežje Tibere, zapleveljeni travniki in mestni trgi, vogali ulic so bili v Rimu neme priče teh žalostnih in strašnih zločinov. Rimski pisatelj Svetonij poroča, da so v počastitev Germanikove smrti Rimljani v množicah izpostavljali tiste otroke, ki so bili rojeni na ta usodni dan.

Večina izpostavljenih otrok je umrla od gladi ali pa od mraza ali pa so jih požrli divji psi in jih raztrgale ptice roparice. Le učasih in nekateri so preživeli to strahoto, na splošno pa za ta zavržena bitja ni bilo sočutja in usmiljenja. V starih poganskih mestih so bila številna gledališča in zabavišča in kopaljšča, ni bilo pa niti enega zavetišča za te od lastnih staršev zavržene otroke.

Nekateri od teh izpostavljenih otrok so padli v roke brezvestnih oskrbnikov in najemnikov zloglasnih hiš, kjer so jih potem vzrejali in odgajali za pohoto in sramoto.

Dругih so se polastili razni vedeževalci in čarovniki, ki so te nesrečne otroke morili in iz njihove krvi delali čarovne leke in pijače.

Tretji so postali plen trgovcev z gladijatorji. V posebnih šolah so te zavržene dečke šolali in jih urili v medsebojnem borjenju z meči. Ko so zrastle, so se potem kot gladijatorji borili med seboj na življenje in smrt v cirkuških arenah in so tam našli zgodnji konec svojega življenja.

Nekateri pa so padli v roke brezvestnih beračev, ki so jih strašno pohabili, da so

Za mladino in prosveto

Promet v zraku in na tleh

Večina ljudi se mnogo bolj boji vožnje z letalom ali ladjo kakor vožnje z železnico ali avtomobilom. Ta strah je precej logičen, kajti velike letalske in pomorske nesreče za-beležijo vsi časopisi na svetu in pogosto traja več dni ali celo tednov polemika o tem, kaj je zakrivilo nesrečo. Polet tega pa gre v teh primerih tudi vedno za večje število žrtev naenkrat.

Zato pa je zelo težko prepričati ljudi, da statistike kažejo prav obratno sliko, namreč da je žrtev nesreč na cestah mnogo več kot na nebu in v morju. Odbor za transport pri ekonomski komisiji OZN za Evropo je namreč ugotovil, da je bilo v enem samem letu na zahodnoevropskih cestah 35.000 smrtnih žrtev in 600.000 ljudi ranjenih.

Zakaj so ceste nevarnejše od neba in morja ali železnice? Tudi na to so našli odgovor. Po cestah se gibljejo peš ali na različnih vozilih od koles in motorjev do avtomobilov večinoma laiki, ljudje, ki se vozijo več ali manj za svojo zabavo in od njihovega znanja vožnje ali hoje ni odvisen njihov obstanek. Pri pilotih, pomorščakih in

vozačih železniških lokomotiv pa je stvar drugačna. Njihove strokovne sposobnosti stalno nadzirajo in tudi njihov zaslužek in napredovanje je odvisno od čimboljše in zanesljive vožnje.

Prav zaradi tega, ker po cestah v veliki večini ne vozijo samo ljudje, ki bi bila vožnja njih poklic, je tudi težko zboljšati položaj. Vsaj kar se ljudi tiče, kajti delno so teh tako pogostih nesreč krive tudi ceste.

Zadevni odbor je namreč ugotovil, da so v 20 odst. nesreče krivi vozači avtomobilov, v 7 odst. neprevidni pešci ali kolesarji, v 5 odst. okvare na motorjih vozil in v 70 odst. nezadostno ali slabo cestno omrežje. Slednje je tudi vzrok, da so nesreče na zahodnoevropskih cestah mnogo pogostejše kot n. pr. v Veliki Britaniji ali ZDA. Zahodnoevropske ceste so namreč dvakrat bolj nevarne od britanskih in štirikrat bolj od ameriških.

Pri Britancih bi morda lahko upoštevali tudi njihovo zmernost in izredno previdno vožnjo, saj je znano, da prehitevanje tam ni v navadi, vsaj ne tako kot pri nas v Evropi.

Hčerka tristotih očetov

Karmelina Russo je najmlajši otrok v bogati družini v Guglianu blizu Neaplja in ni doživela v življenju ničesar dobrega, posebno še potem, ko so ji umrli starši. Toda nedavno je potrkala sreča na ubožna vrata in od tedaj se je Karmelinino življenje v hitu spremenilo. Namesto mrtvega očeta ima danes 300 privzetih očetov, to je celotno posadko ameriške vojne ladje „Capricornus“. Pred meseci ji je bilo sporočeno, da so jo z dolge liste sirot izbrali za svojega varovanca in da bi želeli, če bi jih lahko o priložnosti, ko bodo pristali zopet v Neaplju, obiskala. Med tem pa so vedno prihajali veliki paketi z živili, sladkarijami in oblekami, ki jih je Karmelina rađe volje delila z ubožnimi sovaščani.

Ko pa je bilo tako daleč, da je ladja spet pristala v Neaplju, si je oblekla najlepšo obleko in je šla v velikem spremstvu v Neapelj. V pristanišču je bila slavnostno okrašena ladja in na steni je bilo zapisano z velikimi črkami: „Karmelina, dobrodošla v svojem novem domu!“ Na krovu je bila postrojena v paradnih oblekah vsa posadka, kakor da pričakuje kakega admirala. Mala je bila vsa zmedena, tako da jo je žena ladijskega kapitana komaj pregovorila, da je prestopila krov. Oficirji so jo odvedli v je-

dilnico, kjer je stala na mizi ogromna torta s sedmimi svečicami.

Posadka ladje je že poskrbela v Neaplju za to, da bodo Karmelina in njeni bratci ter sestre prejeli redno denar in pakete.

Umetne padavine so omejene

Znani klimatolog dr. Thornwaith je na nekem sestanku znanstvenikov v Sydneyu dejal, da znanost ne bo nikoli mogla uspešno proizvajati padavine v tolikih količinah, da bi mogle namakati puščavska področja naše zemlje.

V Avstraliji so velikanska področja plodne zemlje, kjer že desetletja ni padla kapljica dežja. Prav tam poskušajo najboljši znanstveniki, da bi odkrili uporabne metode za proizvajanje umetnih padavin: uporabljali so letala za obstreljevanje višinskih oblakov s suhim ledom ali srebrovim jodidom, vendar pa jim je uspelo le, da je deževalo na ozkih področjih.

Thornwaith pravi, da more sodobna znanost sicer ustvariti dež, vendar pa še ne more proizvajati padavine v zadostnih količinah in v poljubnih krajih.

Nikoli ni bilo in nikoli ne bo

Trije bratje so se vozili po morju. Nastala je burja in razneslo je ladjo. Bratje splavajo na goro, ki je štrlela iz morja. Tamkaj najdejo studenec, ob obali morja nalove rib in ptičev v goščavi. Pa kaj jim vse to pomaga: ognja niso imeli. Eden bratov spleza za vrh gore, za gleda onkraj ogenj. Bratje so bili vsi v veselju in precej se zmenijo tako, da naj gre starejši po ogenj tjakaj. Prvi brat se res na pravi na pot čez gorico v drugo dolino, kjer se je bleščal ogenj. Tamkaj najde kosmatega, grozno velikega junaka, ki je držal v roki grčavo batino, na

jih kasneje pošiljali na ceste in javne trge, tam so jih izpostavili, da so zaradi svojih strašnih telesnih pohab vzbujali pri ljudeh sočutje in so tako veliko naberačili.

Še sramotnejšo sliko pa nam kažejo duhovne razvaline, razdejanje duš in nedolžnosti otrok v poganskem svetu. Lahko rečemo, da je bil otrok v poganskem svetu čisto predmet naslade in sramote.

Na krstah premnogih nesrečnih mladih ljudi, ki jih je zaradi pohote in sle po uživanju pokosila zgodnja smrt, je bilo napisano v kratkih, a pretresljivo odkritih besedah „Brevi voluptas“, kar bi morali tako-le prestaviti: „Sužnjem pohote je odmerjeno le kratko življenje.“

Naše prireditve

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu

igra v nedeljo 30. marca, ob 3. uri popoldne pri Voglu v št. Primožu igro „NAŠA KRI“.

Prijatelje našega slovenskega življa in vse se zabave prav pristrčno vabijo od blizu in daleč k obilni udeležbi naše prireditve igralci.

To igro ponovi društvo isti dan v Globasnici pri Šoštarju ob pol 8. uri zvečer!

Farna mladina v št. Jakobu v Rožu

Ker je radi prevelikega navala moralo v nedeljo precej ljudi oditi in na splošno željo ponovimo

na cvetno nedeljo ob pol osmih zvečer „ZRTEV SPOVEDNE MOLČEČNOSTI“ (Igra v 5. dejanjih)

Po Spillmanu priredila Fickert in Janez Polanc

Tako imate še drugi priliko, da vidite pretresljivo dramo po povesti, ki je izhajala v „Nedelji“.

Na visoki šoli

„Poglejte,“ pravi profesor visokošolcu, „ta mož šepa, ker mu tiči krogla v nogi. Kaj bi storili vi v tem slučaju, gospod doktorand?“

Dijak: „Šepal bi tudi!“

✱

Za god

Zdrave, srečne Vas ohrani,
večni Oče in Gospod!
Vseh naj Vas nadlog obrani
in naj spremlja Vas povsod!
To otrok Vam vošči vdani,
danes za veseli god.

Naj Vas s srečo Bog obsuje,
zdravje, mir Vam podeli,
use, kar srce poželjuje,
naj Vam da v obilnosti!

je rekel tisti človek, ki se je bil boba najedel, „kaj bi bilo, ko bi jaz sosede in ženo in otroke in ta svet zapustil ter po tem drevesu zlezal v nebesa, ki je zrastle iz mojega boba. Nebesa so le nebesa, svet pa je le svet.“ In ne bodi nemaren, tisti človek zleze ob drevesu v nebesa. Vrata so bila le prislonjena; samo malo je odrinil in bil je v nebesih. Boga in svetnikov ni videl. Sv. Peter je imel leseno stopo in bet, sedel je na trinogatem stolcu in proso tolkel.

„Kaj boš naredil, sv. Peter? Pšeno?“, ga vpraša. „Kako bi rad jedel,“ pravi Peter, „pa tolčem tule za vrati in sproti čakam, kdaj pride kaka duša gori, pa že dolgo ni nikogar.“ Človek malo posedi. Peter pa v stopi pšeno dela. Pa jelo se je možu v nebesih dolgčas ideti in želel je nazaj na svet. „Jaz grem domov k ženi in k sosedom“, pravi Petru. „Stoj, prijatelj“, odgovori Peter, „ti si prišel gori po drevesu, kajne? Drevesa pa ni več, zakaj ravno kar je prašič drevo izpodril in bobek pojedel, iz katerega je zrastle, in vse se je posušilo in skup padlo. Kako češ zdaj dol?“ „To bo nápak,“ pravi ta človek, „ali nimaš nič vrvi ali kaj podobnega, da bi se spustil po njej na zemljo?“ „Nič nimam“, pravi Peter, „Daj mi, daj mi pehar mekin, ko pšeno delaš, pa si bom sam spletel iz njih vrv.“ Peter mu da mekin, oni pa splete vrv ter jo priveže za težaj pri nebeskih vratih in se spusti po tej vrvi proti zemlji. Pa vrv je bila prekratka. Kaj stori človek? Pleza zopet navzgor, odreže vrvi zgoraj ter jo doveže spodaj. Tako dela zmerom in prilaze že blizu zemlje. Samo še en dober skok mu je manjkalo. „Ni vredno, da bi se to dovezoval, kar skočim“, pravi in skoči na zemljo. Pa je bilo še previsoko, ker vdrl se je bil za sedem komolcev globoko v zemljo in ni mogel priti ven. „Čakaj, čakaj,“ tako je dejal, „saj imam doma rovnico, grem pa ponjo in se odkopljem.“ Gre domov, vzame rovnico in se izkoplje. „Da rovnica nikdar nikogar več ne bo odkopavala, zato jo vržem v ogenj,“ si je mislil tisti človek in zares je vrgel rovnico v žerjavico. Kaj se zgodi? Železna rovnica je zgorela, leseni ročnik pa je ostal v pepelu cel. Tisti mož pa gre domov in med potoma sreča botre, ki so otroka h krstu nesli. „Koga nesete“, jih vpraša, „čigav je ta otrok?“ „I, to je tvoj oče, pravkar se je rodil, zdaj ga pa nesemo h krstu“, mu reko botri.

Tako je pravil mlajši brat, ki so ga za šramleta imeli, junaku, ki je imel ogenj pod palico. „Dobro si povedal, ognja ti bom dal“, mu reče junak, nagradi otrinkov in ogorkov in žerjavice v ponev ter mu jo da.

Bratje so kuhali, pili in jedli, meni pa ničesar dali.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

MARK TWAIN:

Takšna je bila moja mati

Prinašamo črtico slovitega ameriškega pisatelja Marka Twaina, ki spada med največje mojstre humorističnega (šaljivega) pripovedništva v svetovni književnosti. Ur.

Moja mati, Jane Lampton Clemens, je umrla v osemindesetletni starosti. Kar mogočna starost za žensko, ki je bila pri štiridesetih letih tako krhkega zdravja, da so jo imeli za kronično bolnico in ji pre-rokovali zgodnjo smrt. Toda bolnik, ki pozabi nase in se na vso moč zanima za vse in vsakogar, kakor se je ona, in mu je dolgočasje neznana reč, je strahoten nasprotnik bolezni.

Njeno srce je bilo tako veliko, da so bile v njem dobrodošle reve in težave vseh ljudi. Ena izmed njenih sosed ni nikoli mogla pozabiti, kako je sprejela novico o neki nesreči v vasi. Ko ji je sosedka povedala, da je neki možakar padel s konja in se ubil, ker mu je priteklo čez pot tele, je moja mati z resničnim zanimanjem vprašala: „Kaj pa je bilo s teletom?“ Ni bila brezbrizna do možakarjeve smrti, ampak se je zanimala tudi za teleta.

Znala je najti kak izgovor tudi za ljubezen do najuškega človeškega bitja in živali, četudi si je morala izgovor izmisliti. Nekoč smo jo prelisičili, da je spregovorila dobro besedo za samega vraga. Kot en zarotnik za drugim smo začeli zmerjati vraga in mu vzdavati huda imena, dokler ni stopila naravnost v past. Priznala je, da je obtožba resnična, toda ali so z njim ravnali pošteno? Kdo pa je v osemnajstih stoletjih čutil preprosto človeško potrebo, da bi molil za ti-stega grešnika, ki je molitve najbolj potreben?

Nikoli ni uporabljala vzvišenih besed, postala pa je najgovornejša oseba, kar sem jih kdaj slišal, če je čutila usmiljenje ali ogorčenje. Imeli smo majhnega suženjskega dečka, ki smo ga bili najeli nekje iz Hani-bala. Iztrgali so ga družini v Marylandu, prepeljali čez pol kontinenta in ga prodali. Ves dan je prepeval, žvižgal, tulil in se smejal. Njegovo kričanje mi je šlo na živce in nekega dne, ko mi je bilo vsega dovolj, sem šel ves besen k materi in ji dejal, da Sandy prepeva že eno uro in da jaz tega ne morem prenašati. Ali mu ne bi, prosim, ukazala, naj molči. Solze so se ji prikazale v očeh in dejala je:

„Ubožec, kadar poje, vem, da se ne spominja in to mi je v tolažbo. Ko pa je tiho, se bojim, da premišlja. Nikoli več ne bo videl svoje matere. Če lahko poje, moram biti vesela. Če bi bil starejši, bi razumel in petje tega otroka brez prijateljev bi te veselilo.“

Vse živali so jo imele rade. Pregarjane in zaničevane mačke so na prvi pogled ugotovile, da bodo v njej našle zaščitnico. Nekoč je bilo v hiši kar devetnajst mačk hkrati. Bile so nam v hudo nadlego, toda bile

so v nesreči in to je zadostovalo. Po navadi je mati držala mačko v naročju, ko je sedla, toda ogorčeno je zanikala, da bi imela mačke rajši kot otroke. Govorila pa je, da imajo mačke eno prednost: človek jih lahko zmeraj odloži, kadar se jih naveliča držati.

Ko sem bil majhen, sem bil poreden kot vsi majhni fantje, in sosedja jo je nekoč vprašala: „Ali sploh še kaj verjamete, kar vam ta otrok govori?“

„On je izvir resnice,“ je odvrnila moja mati, „toda z enim vedrom ni mogoče vsega izvirka zajeti. Poznam njegovo povprečje, zato me nikoli ne pretenta. Devetdeset odstotkov mu odbijem na račun olepšav, ostanek pa je popolna in čista resnica brez primesi.“

Groza jo je bila pred kačami in netopirji, ki sem jih skrival po žepih in košaricah za šivanje. Sicer pa ni poznala strahu. Nekega dne sem videl Korzičana, pravega hudiča in trepet vasi, kako je tekal za svojo odraslo hčerjo s težko vrvjo v roki in vpil, da jo bo ogulil na njej. Previdni moški prebivalci so ga lepo pustili mimo, mati pa je na stečaj odprla vrata begunki in se potem, namesto da bi jih zaprla in jih za seboj zaklenila, razkoračila na pragu. Možakar je preklinjal in psoval in ji grozil z vrvjo. Ona pa je kar stala, vsa lepa in vzravnana, in mu brala levite, ga zmerjala, poniževala, se mu posmehovala in ga izzivala, dokler je ni prosil za odpustanje, ji izročil vrvi in ji z gromozansko kletvico zagotovil, da tako pogumne ženske še ni videl. Odtlej sta bila zmeraj dobra prijatelja. V njej je našel nekaj, kar je dolgo pogrešal — nekoga, ki se ga ni bal.

Nekega dne je v St. Louisu stopila na ulico in presenetila krepkega voznika, ki je tolkel konja po glavi z ročajem težkega biča. Vzela mu je bič iz rok in ga tako preprečljivo nagovarjala, da je celo priznal svojo krivdo in obljubil, da ne bo nikoli več pretepjal konj.

Nikoli ni bila prestara, da ne bi zgodaj vstala in gledala, kako bo cirkuški spreved prikoral v vas. Oboževala je parade, predavanja, shode, zborovanja in cerkvene sestanke — skratka vsakršno razvedrilo, o katerem ni bilo moč trdit, da je pohujšljivo, in nikoli ni zamudila pogreba. To navado je opravičevala s tem, da tudi drugi ljudje ne bi šli za njenim pogrebom, če ona ne bo hodila za pogrebom drugih.

Bila je stara dvaindeset let in je živela v Keokuku, ko je nenadoma in brez razloga hotela iti na shod starih naseljenčev iz doline Missisipi. Na poti tja, in pot je bila precej dolga, je kar prekipevala od mladostnega razburjenja in navdušenja. V hotelu je takoj povprašala po dr. Barrettu iz St. Louisa. Povedali so ji, da je bil tisto jutro odšel domov in da se ne bo več vrnil. Obrnila se je proč in ves ogenj je v

njej ugasnil. Prosila nas je, da bi šli domov. Ko smo prišli domov, je več dni sedela tiho in premišljevala. Potem nam je povedala, da je takrat, ko ji je bilo osemnajst let, iz vsega srca ljubišla mladega medicinarja. Prišlo je do nespornosti in fant je odpotoval iz dežele. Takoj se je bila poročila, da bi mu pokazala, da ji ni nič mar. Odtlej ga ni nikoli več videla in potem je brala v časniku, da se bo udeležil shoda starih naseljenčev. „Komaj tri ure, preden smo prišli v hotel, je bil še tam,“ je tožila.

Nosila je to patetično breme v srcu štirinajst let, ne da bi kdo izmed nas kaj slutil. Preden je bilo konec leta, ji je začel spomin pešati. Pisarila je pisma svojim so-

šolkam in sošolcem, ki so bili že štirideset let pod rušo, in se je čudila, zakaj ji ne odgovorijo. Štiri leta pozneje je umrla.

Toda do zadnjega je lepo govorila. Zmeraj so mi pripovedovali, da sem bil bolehen otrok, ki je v prvih sedmih letih življenja živel v glavnem od zdravlil. Tisto leto, ko je umrla, sem jo povprašal po tem in dejal:

„Menda si bila ves ta čas v skrbeh zame?“
„Da, ves ta čas.“
„Ali si se bala, da ne bom ostal živ?“

Ko je malo počakala, da bi se spomnila, kako je v resnici bilo: „Ne — bala sem se, da BOŠ ŽIVEL.“

CIGANI NA VASI

Bilo je v poznem poletju, nekoliko pred šolskimi počitnicami. Vroče je pripekalo popoldansko sonce in okna v razredu so bila zaradi sopare široko odprta. Fantje so pravkar zapustili šolo in se razšli v različne smeri proti svojim domovom. Dekleta pa so morala ostati zaradi ročnega pouka še eno uro dalje v razredu, kar jim seveda ni bilo posebno všeč. Raje bi šle tudi one domov.

Ker učiteljice še ni bilo, so se med seboj veselo pogovarjale o bližajočih se glavnih počitnicah. Kako bo pač fletno v prostem času, prav posebno pa še na paši in pri kopanju v hladnem, žuborečem potoku v strugi za vasjo. Oh, da bi le že bilo tako daleč!

Naenkrat je postalo na cesti, ki vodi v neposredni bližini mimo šole, zelo živahno. Zaslišal se je ropot voza, vmes vrišč, kletev in pokanje biča.

Kakor bi trenil so bila dekleta pri oknih? ter se radovedno ozirala na cesto, da jim ničesar ne uide, kar se tam dogaja.

Cigani, cigani gredo! Ta klic se je oglašil kakor iz enih ust. Po zaprašenih cestah se je počasi pomikal voz. Izpod umazane in raztrgane plahe je kukala čepica nedoraslih otrok. Njih črne, kodraste glavice so se brez bojazni ozirale po novi okolici. Nekaj starejših ciganov in cigank je stopalo ob vozu, glasno kričalo in venomer mahalo z rokami. Gotovo so se sprli med seboj, da so bili tako glasni in razburjeni. Spredaj na vozu pa je sedel starijav cigan in neprenehoma priganjal suhega konjiča, ki je s težavo vlekel na pol polomljeno vozilo. Kolesa so cviliila na suhih oseh, leseni deli pa so svojstveno škripali, ako da se je vse družilo v izreden akord, ki je opozarjal vso okolico na popotnike na ozki, tedaj vijugasti cesti. Revna žival je gotovo le redkokdaj dobila peščico ovsu pri takem trdosrčnem gospodarju. Dekletom v šolskih oknih se je zasmilil konjiček v dno srca, posebno takrat, kadar je švignil bič in opazil žival po njenih mršavih rebrih...

Tako zelo so bile zamaknjene v ta nenavadni prizor na cesti, da niti zapazile niso, kdaj je stopila učiteljica v razred. Šele ko jih je pozvala k redu, so se presenečene vrnile vsaka na svoje mesto. Toda delo ta

dan nikakor ni hotelo iti od rok, vse preveč so njih misli spremljale cigane, ki so prihajali po cesti v vas.

Ko je bilo šole konec in so odšle proti domu, niso več govorile o bližnjih šolskih počitnicah in načrtih, igranju in veselju, marveč samo še o ciganih. To so bili pa tudi zanimivi ljudje, ki so govorili med seboj jezik, katerega razen njih samih nihče drugi ni razumel. Kamorkoli jih je privedla pot, povsod so se po potrebi sporazumeli, z vsakim narodom, in v vsaki deželi. Noma-di, povsod in nikjer doma...

„Kje neki se bodo ustavili čez noč“ — je vprašala Micej svojo sošolko Pepco?

„Morebiti pod našo pečjo — veš — tam nad zelenim travnikom blizu ceste, kjer že od nekdaj radi cigani svoj ogenj žgo“ — ji je odgovorila Pepca. Toda na njenem drobnem, nekam zaskrbljenem obrazu bi dober opazovalec zasledil strah. Bala se je ciganov, čeprav se je trudila, da na zunaj ne razodene strahopetnosti in zato je delala korajžen vtis.

„Ali se ne boš bala iti mimo pečji“ — je še dostavila Micej, nato pa se je oglasila sosedova Ančka, ki je imela isto pot:

„Pa ne pojdeva po cesti mimo pečji, ampak danes in zavoľjo tega čez Pišrov rob — in ko bodeva enkrat na vrhu, pa lahko letiva po ravni stezi mimo križa, naravnost do doma“.

In tako sta tudi storili. Na poti po strmem Pišrovem robu se skoraj nista upali glasno spregovoriti. Na samotni poti skozi gmajnico sta obe nezavedno pospešili korake. Precej zasopli sta dosegli vrh rebri, srce jima je močno utripalo, ko sta se oddahnili. Odprt pogled na domačo vas ju je pomiril in privoščile sta si počitek na travniku ob stezi. Po oddihu sta nadaljevali svojo pot med njivami, med obronki z otavo sveže zelenih in cvetočih pobočjih proti domu. Toda sredi teka jima je nehote zastala noga, ko sta pod nekoliko oddaljeno pečjo opazili ogenj in dim, ki se je počasi dvigal proti nebu. Cigani si torej že pripravljajo kosilo in ne bo trajalo dolgo, bo do na vasi! Strah jima je šinil v noge: Zdaj pa kar teciva!

(Konec prih.)

JULES VERNE:

Potovanje na Luna*)

— Ampak neizvedljivo, je odgovoril Barbicane. Ne, top mislim uliti v zemljo, ga okovati z železnimi obroči in obzidati z debelo plastjo kamena in apna, tako da bo njegova odpornost povečana z odporom okoliškega terena. Ko bo top ulit, bomo cev skrbno izgladili, ji izenačili kaliber, da krogla ne bo imela prehupa; tako se nič plina ne bo izgubilo in vsa sila smodnika bo učinkovala na kroglo stoodstotno.

— Živio! Živio! je dejal J. T. Maston. Ga že imamo.

— Še ne! je odgovoril Barbicane in z roko pomiril svojega nestupnega prijatelja.

— In zakaj ne?

— Zato, ker se še nismo zedinili glede oblike. Ali bo top, havbica ali možnar?

— Top, je odvrnil Morgan.

— Havbica, se je odrezal major.

— Možnar, je vzkliznil J. T. Maston.

Ker je vsak hvalil orožje, ki mu je bilo najbolj pri srcu, bi se debata precej zaostri-la, če je ne bi predsednik na kratko ustavil.

— Prijatelji, je dejal, takoj boste soglasni. Naš top bo imel značilnosti vseh teh treh

vrst orožja. Top bo zato, ker bo imelo najboljše isti premer kakor cev. Havbica bo zato, ker bo izstrelil granatno, možnar pa zato, ker bo naperjen proti nebu v kotu 90° in ker bo tako čvrsto vkopan v zemljo, da ne bo prav nič odskočil nazaj in bo osredotočil vso v sebi nakopičeno silo na kroglo.

— Sprejeto, sprejeto, so odgovorili odborniki.

— Samo še majhno vprašanje, je rekel Elphiston: ali bo imel ta „to-hav-mož“ risano cev?

— Ne, je odgovoril Barbicane, potrebna nam je silna začetna hitrost in kakor veste, leti krogla iz risanih cevi počasneje kakor iz gladkih.

— Pravilno.

— No, zdaj je pa top že tu, je ponovil Maston.

— Še ne čisto, je odvrnil predsednik.

— In zakaj?

— Ker se ne vemo iz kakšne kovine bo.

— Določimo jo kar zdajle.

— Ravno sem vam jo mislil predlagati.

Naši štirje odborniki so pospravili vsak kakih dvanajst sendvičev in jih zalili z lonci čaja; nato so začeli spet razpravljati.

— Dragi tovariši, je dejal Barbicane, naš top bo moral biti iz silno trpežne in trde kovine: v vročini bo moral biti neraztop-

ljiv in v jedkih kislinah ne bo smel oksidirati in se razkrajati.

— O tem ni nobenega dvoma, je odgovoril major, in ker bomo potrebovali to kovino v velikih količinah, ne bomo mogli dosti izbirati.

— No, je rekel Morgan, potem pa predlagam za izdelavo našega „Columbiada“ najboljšo do sedaj znano zlitino, to je 10 delov bakra, 12 delov kositra in 6 delov medi.

— Prijatelj dragi, je odgovoril predsednik, priznam, da je dala ta zlitina doslej odlične rezultate; vendar bi bila v našem primeru predraga in bi jo bilo tudi težko uporabiti. Zato mislim, da se moramo odločiti za odlično, toda ceneno kovino, kot je n. pr. lito železo. Kaj pravite major?

— Tako je, je odgovoril Elphiston.

— Kajti, je povzel Barbicane, lito železo stane desetkrat manj kakor bron, je lahko raztopljivo, uliješ ga lahko v peščene modele in za obdelavo je zelo pripravno; z njim bomo prihranili denarja in časa. Sicer pa je ta snov izvrstna, spominjam se, da so med obleganjem Atlante topovi iz litega železa izstrelili v presledkih 20 minut vsak po 1000 strelcev, ne da bi se jim to kaj poznalo.

— Ampak lito železo se rado razbije, je odgovoril Morgan.

— Že, je pa tudi zelo odporno: top se nam ne bo razletel, ne, zato vam jamčim.

— Pa tudi če se ti top razleti, ostanesh še vedno poštenjak, je pomenljivo pripomnil J. T. Maston.

— Kajpada! je odgovoril Barbicane.

— Zato prosim našega spoštovanega tajnika, da nam izračuna težo topa iz litega železa, ki bo dolg 300 metrov s premerom 3 metre in 2 metra debelo cevjo.

— Takoj, je odgovoril J. T. Maston.

In kakor prejšnji večer je s čudovito lah-koto nanizal nekaj matematičnih formul in rekel čez eno minuto.

— Ta top bo tehtal 68.040 ton (68.040.000 kilogramov).

— In koliko bo stal, če je funt po dva centa? (10 centimov).

— Dva milijona pet sto deset tisoč sedem sto en dolar (13.608.000 frankov).

J. T. Maston, major in general so vznemirjeno pogledali Barbicana.

— Oh, gospodje, je rekel predsednik, ponavljam vam to, kar sem vam rekel že včeraj, le mirni bodite, milijonov nam ne bo manjkalo.

Po tem predsednikovem zagotovitvi so se odborniki razstali; še prej so seveda določili za drugi dan tretjo sejo.

(Dalje prihodnjič)

Izkoriščanje MORJA

V zadnji številki smo objavili na tem mestu članek pod naslovom „Morje kot vir prehrane“. V naslednjem članku „Izkoriščanje morja“ hočemo o tej stvari naprej razmišljati in nakazati, da je pravilno izkoriščeno morje v resnici vir prehrane človeštva.

V nekaj prehodnih razdobjih biološkega časa so celine in otoke našega planeta pokrivala morja, ki jih obdajajo. Zato so zaloge rudnin v morju ter viri, ki dajejo njegovemu rastlinskemu in živalskemu življenju potrebno hrano, ogromni in skoraj neizčrpni. Če gledamo v daljno bodočnost, se zdi, da je obstoj človeštva bolj zasidran v morju kot v zemlji.

Morska voda pokriva 71 odst. vse zemeljske površine. Ta velika morska zakladnica vsebuje na milijarde ton raztopljenih tvarin ali soli — dovolj, da bi lahko krila rudninske in kovinske potrebe „kemično“ visoko razvite družbe, tudi če bi ta zajela svetovni obseg.

Poleg tega je v morju v obliki rib, lupinarjev in alg dovolj hrane za vse sedanje svetovno prebivalstvo in verjetno tudi za bodoče. S pomočjo novih postopkov bi lahko dobili iz morja dovolj sladke vode, da bi z njo namakali vso Saharo in pogasili žejo „Doline smrti“ v Združenih državah.

V kolikor se tiče rodovitnosti, lahko primerjamo morje z dobro vrtno zemljo. Vsak njegov ar je ploden kot zemlja; vrhu tega morja ne ogrožajo suše ter poplave in tudi nevarnost bolezni je razmeroma majhna. Do sedaj je človek izkoristil le manjši del divjih pridelkov rastlinskega in živalskega življenja v morju. Šele pred kratkim je začel pognojovati in obdelovati morje kot že tisočletja obdeluje zemljo.

Haloga fotosintezira ogljikove hidrate dvakrat tako naglo kot drevesa. Med prvo

svetovno vojno so začeli znanstveniki raziskovati obsežne morske gozdove, od katerih je večina še nedotaknjena. Pri nekem raziskavanju skromnega obsega so ugotovili, da je kakih 30 m od severnoameriškega tihomorske obale v plitvi vodi približno 17 milijonov ton orjaške plavajoče morske trave, ki ji pravijo nacrocytis. Še ne raziskana nahajališča te plavajoče trave najdemo v bližini perujskih, čilskih, argentinskih, tasmanjskih in novozelandskih obal. Oceanologi še niso niti poskušali preceniti ogromne količine na morskem dnu rastoče trave ob celinskih in otočnih obalah Atlantskega in Tihega oceana. Te morske rastline imajo najmanj 75 odstotkov vode, posušene pa vsebujejo mnogo rudnin in ogljikovih hidratov, sorazmerno malo beljakovin in skoraj nič maščobe.

Ob bogastvu živalskega življenja v morju pa je mnogo več znanega in nekaj tega bogastva bi nam lahko kmalu postalo dosegljivo z razmeroma majhno investicijo denarja. Na konferenci o ohranjanju in izkoriščanju naravnih virov, ki so jo sklicali Združeni narodi, so nekateri izmed strokovnjakov za ribištvo trdili, da bi sedanjih 20 milijonov ton rib, ki jih daje morje, v enem desetletju lahko povečali za sto odstotkov, morda že do leta 1960, da bi tako dosegli cilj, ki si ga je do tega leta zastavila Prehranjevalna in poljedelska organizacija in po katerem naj bi skupno produkcijo proteinov povečali za 46%. Res je, da je na severni polobli vedno manj rib, vendar pa nam razmoževanje in transplantacija morskih rib odpirata neslutene možnosti. Kambale, ki jih gojijo v vodah, katerim dodajajo hranljive snovi, pridobivajo 18 krat na teži kot običajno. Skoraj še nedotaknjeno ribje bogastvo na južni polobli čaka samo na sistematično izkoriščanje in o-

hranjevanje pod mednarodnim nadzorstvom.

Na splošno je pri ribištvu primanjkoval investicijski kapital za raziskavanja in za trgovski razmah, medtem ko so bile investicije za poljedelska raziskavanja in za pridobivanje živil iz poljskih pridelkov naravnost ogromne. Da tihomorske sardinske industrije vlovijo letno 550.000 ton sardin, ki jih deloma konzervirajo v ploščevinastih škatlah, deloma pa pridobivajo iz njih ribj moko in olje, je moralo poteči 25 let.

Nekoliko boljši, čeprav še daleč ne ustrezajo, je bil napredek, ki so ga zabeležili pri razvoju gojenja rib v sladki vodi, ki, kot smo že omenili, že dolgo dajejo znatne količine proteinske hrane prebivalcem orientala. Kitajska ima več kot 200.000 ha ribnikov. Ribniki lahko dajejo od 60 do 1800 kg rib na 40 a. Morda so najbolj bogata na ribah deltska jezera v Egiptu, ki dajejo več kot 20.000 ton rib na leto. Ribniki v Indiji dajejo na vsak hektar površine mnogo več hrane kot zemlja. Če bi odstranili vodno hijacinto, kar bi ne bilo nekaj nemogočega, bi bengalski ribniki lahko dajali 45 milijonov kg rib več kot sedaj. Kitajska riževa polja dajejo 60 kg rib na vsakih 40 a — če bi ribe krmili, bi to količino lahko podsetorili — poleg tega pa so ribe zelo koristne, ker se hranijo z riževim zavijačem. Nič manj koristno ni gojenje rib za zatiranje malarije, ker ribe jedo komarje anofeles, ki prenašajo to bolezen. Indija in Filipinska republika imata vsaka več kot 400.000 ha plitvih blatnih močvirij in globokejših močvirij, kjer rastejo mangrove, ki bi jih lahko uporabljale za gojenje rib. Ko so v Izraelu u-

gotovili, da je izpiranje slane zemlje v dolini Bethshan predrago, so se odločili za gojenje rib v tamkajšnjih nekoliko slanih ribnikih. Tako so dosegli, da so se na razsežnih prej neproduktivnih palestinskih ozemljih lahko naselili ljudje.

Znanstvena konferenca Združenih narodov za ohranjanje in izkoriščanje naravnih virov UNSCCUR je omogočila strokovnjakom za ribištvo, da so združili in izmenjali svoja dognanja in izkustva in je nedvomno prispevala k pospešitvi razvoja razmeroma še neizkoriščenih morskih in sladkovodnih živilskih zalog.

Stvarna presoja pa nas ne bo dovedla do prenatrjene napovedi, češ da bomo lahko kmalu v izobilju črpali iz teh zalog. Načelnik oddelka za ribjo biologijo pri ameriškem uradu za ribištvo in divjad, Lionel A. Walford, je pred nedavnim napisal:

„Zdi se, da bo razvoj ribištva, kot vsak organski razvoj, zavisel od možnosti, ki so organizmom prirojene. Odvisen je od ribjega bogastva, od števila ljudi, ki to bogastvo izkoriščajo, od stopnje njihovega tehničnega napredka, od kapitala, s katerim razpolaga ribiška industrija, in od številnih drugih povezanih činiteljev. Po mojem mnenju bomo lahko povečali produkcijo, s katero vodni viri prispevajo k svetovni prehrani, s pospeševanjem gojenja rib.“

Svet bi z razmeroma majhno ceno lahko imel „načrt Neptun“, ki bi v nekaj letih lahko odprl zakladnice sedmih morij in u-trdil upanje človeštva, da bo dovolj hrane za vse ljudi in da bo povsod na svetu vladal mir.

„Predstava v naravi“

Ameriški zoolog Frank Line je nedavno izdal knjigo pod naslovom „Razkošna predstava v naravi“. V knjigi opisuje doslej nezane lastnosti raznih živali. Zlasti ga je zanimalo, kako živali počivajo. Orangutan spi visoko v kroni visokih dreves z iztegnjenimi nogami, medtem ko se z rokama oprijema veje nad glavo. Gorila samec prenoči naslonjen na deblo košatega drevesa v postelji, ki si jo je sam nastlal z vejami in travo. Samice in mladina počivajo nad njim na vejah, da so mu vedno pred očmi. Njegov san je tako rahel, da ga vsak šum zbudi. Takoj je pripravljen braniti svojo družino. Moč njegovega udarca je strašna, s pestjo razbije glavo napadajočega leoparda.

Slon ima v svojem trebuhu, ki je sestavljen iz 40.000 mišic, grozovito moč. Brez večjega napora lahko dvigne predmet, težek eno tono in ga v jezi zažene 30 m daleč. Povodni

konj z lahkoto pregrizne človeka s svojimi zobmi. Nasprotno pa je orel, ki tehta 6 do 7 kg, slab, ker ne more odleteti s kozličkom, ki tehta 3 do 4 kg.

Line je ugotovil, da pogoltne klopotača pred poletnim spanjem debelejši kamen ali kos lesa, da zaposli želodčne mišice. Jeleni iščejo spomladi apnenčasto vodo, ki jo rabijo za razvoj novega rogova. Sesalci in ptiči se kopljejo v vodi, prahu ali v mravljinjaku, da bi se osvobodili nadležnega mrčesa. Najbolj se je začudil prof. Line, ko je ujel opico gibona. Na njegovih prsih je bila skoraj zarasla rana. Ko jo je znanstvenik preiskal, je v njej odkril kroglico prežvečene listja. Ko jo je analiziral, je ugotovil, da je sestavljena iz istih rastlin, kakršne uporabljajo Indijanci za zdravljenje poškodb.

Razvoj vozne tehnike

Ni prav točno dognano, kdaj se je človek začel posluževati voza kot sredstva za prenašanje tovorov. Gotovo pa je, da je poleg ognja izum kolesa ena temeljnih iznajdb v človeškem razvoju. Uporaba kolesa sega prav gotovo v leto 3000 pred Kristusom.

Že pri gradbi piramid so prevažali velike kamnite kocke na ta način, da so postavljali debele hlode in na njih valili ogromne skale h gradilišču. Premikanje lesenih valjev je dalo človeku idejo kolesa. Odrezal je od debela ožji kos in to je bilo prvo kolo. Tako kolo, ki se je vrtelo s osjo vred, so pritrdili pod samokolnico, ki je že pri najstarejših narodih bila prva oblika voza.

Tretji korak od valja — debela preko eno-

kolesnika je bila dvokolnica s polnimi kolesi. Ta so bila tesno pritrjena na os in so se z njo vred vrtela. Take vozove na dve kolesi so uporabljali že Egipčani. Vpregli so vanje vole. Stari Grki so iz te oblike naredili bojne vozove s konjsko vprego. Uporabljali so jih že v trojanski vojni. Težki leseni dvokolni vozovi s polnimi kolesi so še danes v rabi na Kavkazu, v Turčiji, na Filipinih in tudi v južni Evropi.

Toda že Rimljani so izdelovali za tekme v cirkusih prav lahke vozove na kolesih, ki so imela žarke. Vanje so vpregli tudi po štiri konje. Vendar pa so še v srednjem veku po vsej južni in srednji Evropi škripali le težki leseni dvokolniki.

Tedaj je vozna tehnika že toliko napredovala, da se je kolo vrtelo okoli osi. Vendar se je v severnih krajih od polovice srednjega veka dalje uveljavljal voz na štiri kolesa in z dvovprego.

Od srede 19. stoletja dalje pa že zginjata voz in konj čedalje bolj z naših cest. Železnice, avti in traktorji so jih izpodrinili. Ne bo dolgo, ko bo prihodnji rod samo še iz knjig in podob poznal, kakšni so bili vozovi z vprežno živino. Oblika kolesa se pa bo še dolgo vzdržala.

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 Š (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil. (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58)

Balonski plašči, Paletolji, dežno obleko in obleko za vozače motornih vozil.

WINKLER

Klagenfurt, Pernhartg. 10
TEILZAHLUNGEN!

Kovčki in torbe, največja izbira, ugodne cene

Hans Pacher
Klagenfurt, Burggasse 12

Strokovna trgovina za dežna oblačila: Ballon, Popeline in Loden-plašči kakor Anorake. Prejemamo tudi popravila gumijastih oblačil.

Tarmann
Klagenfurt, Völkermarkter Strasse 16.

KAUFT SCHUHE BEI Grohar

ŠIVALNI STROJI
PLETILNI STROJI

GRUNDNER

Klagenfurt, Wienerg. 10

ISCÉM SLUŽBO

Pošteno 22-letno dekle, ki ima veselje do kmečkega dela, želi dobiti službo pri kakem kmetu v Podjunu. Naslov dobite na upravi „Našega tednika“.

Kovčke, torbe, aktovke, nahrbtnike pri trvdki

Mühlbacher

KLagenfurt, Rainerhof

SADNA DREVESCA

Samo drevesca domače drevesnice MARKO POLZER na Vazah, P. St. Veit i. Jauntal vam bodo dobro uspevala. Na razpolago imamo še jabolka in hruške.

Oglašuj

v našem listu!

KOGLER
VORN-PUTNIK

Klagenfurt, Herrngasse 1

Športni sakoji . . . 198.—
Modni sakoji . . . 285.—
Sakoji z zlatimi knofi, modri . . . 293.—
Sakoji iz čiste volne . . . 375.—
Tweed-Sakoji . . . 415.—, 350.—
Hlače iz corda . . . 150.—
Hlače iz gabardina . . . 235.—, 175.—, 156.—
Volnene hlače . . . 308.—, 275.—
Flanelaste-Kamrgarn hlače . . . 448.—, 378.—, 315.—
Modestreiti . . . 185.—
Samt-hlače . . . 207.—, 175.—, 160.—
Modni samt . . . 228.—
Obleke v raznih vzorcih . . . 850.—, 598.—
Kamrgarn iz čiste volne . . . 1148.—, 936.—
Ninoflexmäntel . . . 415.—, 375.—, 350.—

UGODNI OBROKI!

POCENI OStanKE stragula in linoleja. — ORASCH-ERBEN, Klagenfurt, 8.-Mai-Strasse 5 und Prosenhof.

Feldstecher - daljnogled!

OPTIKER SEKERKA
KLagenfurt, 10.-OKTOBER-STR.

Vaš fant

Vaše dekile

v novi obleki ob velikonočnih praznikih! Nizke cene

bei **SATTler**

Klagenfurt, am Heuplatz.

Velikonočna darila kupite pri

L. MAURER

Klagenfurt, Alter platz 35

BLAGO - PERILO

Gospodinje pozor!

RADLMAYR

pomaga štediti. Sedaj kupite ugodno posteljnino, blago za zaves, preproge in talne obloge.

RADLMAYR
V I L L A C H